

2 – 2020

KAUPPAPOLITIIKKA

Ulkoministeriön julkaisema kansainvälisen kaupan aikakauslehti

Hyvä paha velka

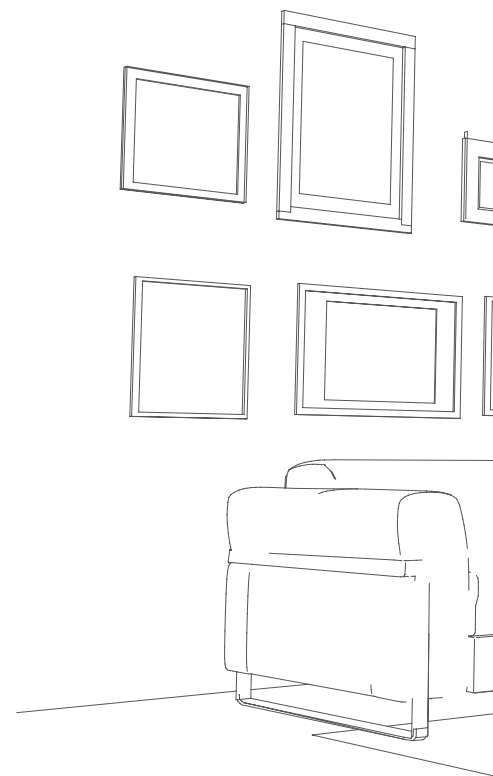
Monenkeskinen kauppajärjestelmä koetuksella

Elvytystoimia joka puolella maailmaa

**Aikaansaako korona
muutosten aallon?**

Pitchaus

2 minuutin myyntipuhe

Kuka

Mika Huotari,
toimitusjohtaja

Mitä

Työkalu ammattilai-
sille henkilökohtaisten
harjoitesarjojen laati-
miseen

Mikä

Physiotools Oy

Markkinat

Vienti 70 prosenttia
liikevaihdosta, ympäri
maailmaa

Kuntoutusta etänä

Physiotoolsin sovelluksen avulla kuntoutuksen ammattilaisten on helppoa laatia omille asiakkailleen henkilökohtaisia harjoitusohjeita. Ammattilaiset kuten erilaiset terapeutit ja valmentajat pystyvät parantamaan työnsä laatua ja tehokkuutta sekä lisäämään omien asiakkaidensa tyytyväisyyttä.

Aloitimme yli kolme vuosikymmentä sitten harjoitteiden jakamisen paperitulosteista, seuraava askel oli sähköposti, ja nykyään loppuasiakkaan on mahdollista saada ohjeet myös mobiilisovellukseen. Koronakriisin aikana olemme nopeuttaneet erilaisten etäkuntoutusratkaisujen markkinoille tuomista. Nyt on esimerkiksi mahdollista harjoitella terapeutin ohjaamana videoyhteyden kautta.

Käytettävyys on tietysti oleellista, mutta tärkeässä roolissa meillä on aina ollut sisältö. Meillä

on erilaisiin tilanteisiin sopivia harjoitteita lähes 20 000 ja lisäksi vielä viitisen tuhatta videota. Niistä löytyy valinnanvaraa niin vauvoille kuin vaareillekin ja kaikille siltä väliltä.

Valikoima on syntynyt kovalla työllä pitkän ajan kuluessa. Me kuvaamme, kirjoitamme ja piirrämmme materiaalia jatkuvasti lisää, valikoiman kasvattamisessa riittää loputtomasti työtä.

Physiotools on laajassa käytössä Suomessa, mutta vienti on meille elinehto. Keskeisiä markkina-alueita ovat Pohjoismaat, Brittein saaret, saksankielinen Eurooppa ja Pohjois-Amerikka. Historian saatossa asiakkaita on ollut 60 maasta ja harjoitteita meillä on 28 kielellä.

Tällä hetkellä vienti edustaa runsasta 70 prosenttia liikevaihdostamme, ja myös kasvu on haettava pitkälti Suomen ulkopuolelta. Pääkonttorimme on Tampe-

rellä, lisäksi meillä on konttorit Ruotsissa, Englannissa ja Kanadassa sekä laaja jälleenmyyjäverkosto.

Asiakkaiden saaminen kansainvälisiltä markkinoilta on kovaa työtä. Business Finlandin verkoston tarjoamat palvelut ovat kullannarvoisia tällaisille pienille yrityksille. Olemme saaneet apua muun muassa myynninedistämismatkojen ja muiden tapahtumien muodossa.

Koronakriisin vuoksi terveydenhuoltoalan toimijat ovat joutuneet aktiivisesti pohtimaan luovia ratkaisuja ja suhtautuminen etäpalveluihin on pysyvästi muuttunut. Kriisin aikaansaamat teknologian kehitysloikat tulevat varmasti säilymään myös tulevaisuudessa.

Mika Huotari

Toimitusjohtaja, Physiotools Oy

– Emme pystyisi tekemään näin kattavaa palvelua vain suomalaiselle asiakaskunnalle, vienti on meille elinehto, Mika Huotari sanoo.

10

10 Kovaa kauppapolitiikkaa

Kauppaa rajoitetaan WTO:n vetoomuksista huolimatta.

14 Lähikuvassa

Erkki Virtanen
Entä tämä kolmas kriisi?

18 Teema

Maailma muuttui –
muuttuuko maailma?

26 Analyysi

Hyvä paha velka.

30 Markkinat

Koronavirus iski maailmantalouteen.

14

26

© SAMI KAARAINEN

Muutu maailma, muutu!

Myönnän, että joskus etätyöaamuina työn aloitus vähän viivästyy, kun jumiin kuuntelemaan Ylen Ykkösaamua. Erityisesti mieleen jäi talousnobelisti **Bengt Holmströmin** haastattelu ja hänen ajatuksensa, että talouden uudelleen käynnistämiseksi on päästävä pelosta. Pelko uhkaa talouden elpymistä, jos ihmiset eivät uskalla käydä töissä, kaupoissa tai käyttää palveluita.

Holmströmin ajatus sai miettimään asiaa toiselta kantilta. Koronavirus rajasi meidät hetkessä ulos normaalista elämämpiiristämme, se on pelottava kokemus. Saisiko pelko meidät oikeasti ymmärtämään, miten luonnon asettamat rajat vaikuttavat meihin kaikkiin? Voisiko tässä olla siemen maailman muutokseen?

Teema-juttumme käsittelee tätä suurta kysymystä ja pohtii esimerkiksi havahdumista ilmastonmuutoksen torjuntaan. Maailman resurssien tuhlaamista on vältettävä tehostamalla ja älykkäämmillä järjestelmillä, tässä suomalaisyritykset voivat olla vahvasti mukana korkean teknologian ja vahvan osaamisen kautta.

Pelko ei onneksi Suomea alkushokin jälkeen lamauttanut. Uusia ratkaisuja ovat etsineet niin yksittäiset ihmiset, julkinen sektori kuin yrityksetkin, joista moni sopeutti nopeasti toimintaansa poikkeusaikaan erilaisin ratkaisuin. Yhden yrityksen korona-ajan kokemuksista voit lukea Teema-osuudestamme.

Koska talous on saatava toipumaan koronasta nopeasti, maksoi mitä maksoi, on monen suhtautuminen velanottoon muuttunut. Analyysimme pohtiikin eroja hyvän ja pahan velan välillä. Markkinat-palstalla kerromme eri puolilta maailmaa, miten valtiot ovat vastanneet koronan talousvaikutuksiin.

Puheenvuorossa muistutetaan myös toisesta merkittävästä kehityskulusta: Brexit ei ole kadonnut mihinkään ja Irlannilla on siinä oma lehmä ojassa. Mutta veikö korona sen ojasta allikkoon?

Pelko täytyy voittaa, mutta ehkä se saa meidät toimimaan uudella kestäväällä tavalla ja muuttamaan suuntaa. Korona muutti maailman, ja toivottavasti maailma nyt todella muuttuu.

Lotta Nuotio

päätoimittaja
@nuotiolotta

30

© SHUTTERSTOCK

Kauppoliittinen neuvotteluryhmä katsoo tulevaisuuteen

Ulkoministeriöön on perustettu kauppoliittinen neuvotteluryhmä, jonka tavoitteena on turvata ulkomaankaupan tulevaisuutta kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri **Ville Skinnarin** johdolla. Ryhmä haluaa edistää kaupan toimijoiden välistä vuorovaikutusta sekä löytää keinoja minimoida koronavirustilanteen aiheuttamia ongelmia Suomen ulkomaankaupalle.

Neuvotteluryhmä pyrkii luomaan kattavan tilannekuvan kriisin negatiivisista vaikutuksista ja uhkista ulkomaankaupalle sekä selvittämään eri viranomaisten kesken keinoja, joilla ongelmia voidaan minimoida. Ryhmä käsittelee ulkomaankauppaa laajasti huomioiden vientiin, tuontiin ja logistiikkaan liittyvät kysymykset.

– Vienninedistämistoimien osalta keskeisin uhkakuva on se, että suomalaiset yritykset ja suomalainen tarjoama eivät ole vienti-iskussa, kun taloudellinen toipuminen alkaa ja kysyntä lähtee nousuun. Tämän uhkakuvan toteutumista pyrimme viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyöllä nyt estämään. Ratkaisevan tärkeää on luoda yhdessä kokonaisvaltainen tilannekuva, yhteensovittaa akuuttia kriisiä koskeva eri toimijoiden työ sekä valmistautua kaupapolitiikan ja viennin edistämisen saralla kriisin jälkeisiin yhteisiin ponnistuksiin, sanoo ministeri Ville Skinnari.

– Viennistä ja tuonnista riippuvainen Suomi menestyy parhaiten avoimilla kansainvälisillä markkinoilla. Kriisin seurauksena kaupan vapauttamista ja avoimuutta todennäköisesti tullaan haastamaan. Suomenkin on osaltaan vaikutettava siihen, että EU säilyy sääntelyssään avoimena kaupalle ja investoinneille ja strategisista intresseistään huolehtiessaan samalla vastustaa protektionistisia pyrkimyksiä, ministeri jatkaa.

Neuvotteluryhmän jäseniksi kutsuttiin ulkomaankaupan kannalta keskeisten ministeriöiden ja viranomaistahojen johtoa. Lisäksi neuvotteluryhmä on konsultoinut keskeisiä etujärjestöjä.

Dubai Expo siirtyy

 Dubai Expo 2020 –maailmannäyttely siirtyy koronapandemian vuoksi vuodelle. Maailmannäyttelyn uusi ajankohta on 1.10.2021–31.3.2022.

Dubai Exossa Suomen paviljongissa on tällä hetkellä 50 partneria. Partnerit ovat joko yritysryhmiä tai yksittäisiä yrityksiä. Yhteensä suomalaisyrityksiä on mukana noin sata.

Dubai Expo 2020 on ensimmäinen arabimaassa järjestettävä maailmannäyttely ja sinne odotetaan 25 miljoonaa käyntiä. Maailmannäyttely jatkaa järjestelyjä ajankohtamuutoksesta huolimatta nimellä Dubai Expo 2020.

Suomen osallistumisen käytännön järjestelyistä vastaa Business Finland. Suomen Dubai Expo 2020:n kokonaisbudjetti on 10 miljoonaa euroa, josta puolet on yritysten rahoittamaa.

Raportteja maailmalta

 Suomen ulkomaanedustustot maailmalla seuraavat suomalaisyritysten kannalta keskeisiä markkinoita, talouden tapahtumia ja muutosprosesseja. Ajankohtaisia raportteja on luettavissa ulkoministeriön verkkosivuilla (um.fi).

Kuluneena keväänä edustustot ovat raportoineet mm. koronan vaikutuksista eri maiden talouksiin, 5G-verkosta, bio- ja kiertotaloudesta, tekstiiliteollisuudesta ja palvelukeskuksista.

Raportteja kirjoittavat Suomen edustustojen virkamiehet ja asiantuntijat. Niiden tavoitteena on tuottaa tietoa yritysten ja kansainvälistä kaupaa seuraavien toimijoiden tarpeisiin.

Edustustot tuottavat myös ajankohdasta tietoa toimialoista ja markkinamahdollisuuksista sekä konkreettisista myyntitilaisuuksista. Näitä julkaistaan Team Finland –verkoston marketopportunities.fi-palvelussa.

MITEN GLOBALISAATION TAKA-ASKELEET VAIKUTTAISIVAT SUOMEEN?

Markkinoille pääsy on Suomelle kaikki kaikessa ja sen vaikeutuminen olisi silkkää myrkkyä.

© MARJO KOUVUNÄKI

” Jo muutamia vuosia on ollut kauppapoliittista kiistelyä, sisäänpäin käpertymistä ja omien intressien suojaamista. Korona-pandemia vain voimistaa kehitystä. Näen taka-askeleet aika todennäköisinäkin, ainakin jos

ajatellaan toimitusketjujen kannalta.

Markkinoillepääsyssä ja kauppapolitiikan ehdoissa virta on mennyt huonompaan. Suuri tekijä on, että tuleeko isojen markkina-alueiden välille suojamuureja, jotka liittyvät huoltovarmuuteen ja kauppapolitiikkaan.

Myös se vaikuttaa, miten yritykset alkavat hinnoitella arvioimansa riskin. Yritykset voivat joutua laskemaan jatkossa, miten tuotanto optimoidaan, jos logistiikkaketjuun ei voida luottaa. Näkisin, että toimitusketjuja lyhennetään.

Eniten moniportaisten tuotanto- ja arvoketjujen taka-askeleet vaikuttaisivat Suomen ko-

nepaja- ja elektroniikkateollisuuteen, jotka ovat alttiita globaaleille muutoksille. Pienenä avoimena taloutena isoimmat, globaalit yrityksemme elävät viennistä, reiluista ehdoista markkinoilla kilpailussa muita yrityksiä vastaan.

Suomen vahvuudet ja heikkoudet ovat yhä samat. Olemme korkean osaamistason, mutta myös korkean kustannustason maa ja sijaintimme on mikä on. Markkinoille pääsyn vaikeutuminen olisi meille silkkää myrkkyä.

Jos joudutaan varautumaan vastaaviin pandemioihin, ovat kaupan sääntelykehikko ja huoltovarmuus kovasti pinnalla. Tämä kaikki on omiaan muuttamaan rakenteita. Elämme murroskohdassa, jossa oikein kukaan ei tiedä, millaiseksi maailma muotoutuu.

Penna Urrila

Pääekonomisti

Elinkeinoelämän keskusliitto

Riskiajan vientitakuuta markkinakelpoisiin maihin

 Vientitakuulaitos Finnvera saa alkaa myöntää lyhyen riskiajan vientitakuuta markkinakelpoisiin maihin.

Ensisijaisia vakuutussuojan tarjoajia ovat yhä yksityiset luottovakuuttajat, Finnveran tehtävä on täydentää markkinaa.

EU-komission laaja toimenpidepaketti mahdollistaa sen, että jäsenmaiden vientitakuulaitokset voivat lieventää väliaikaisesti koronakriisin vaikutuksia luottovakuutuskentällä.

Vastaava väliaikainen toimintatapa oli käytössä vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen.

Laivauskäsikirjan tiedot ilmaiseksi verkossa

 Uudistunut Laivauskäsikirja sisältää 190 maan keskeiset vientimääräykset. Se on alansa kattavin suomenkielinen hakuteos, joka tarjoaa niin perustiedot kuin valittujen kohdemaiden vientiin liittyvät erityistiedot, kuten erilaiset rajoitukset, säädökset ja tullimääräykset. Palvelu on verkossa maksuton mutta edellyttää kirjautumista.

Lisää yrityksesi hakusivustolle

 Hiljattain alkanut Finnish Suppliers -palvelu listaa suomalaisia vientiyrityksiä ja niiden tarjoamaa. Voit lisätä yrityksellesi oman profiilisivun palveluun ottamalla yhteyttä Business Finlandissa sitä hoitavaan tiimiin. Palvelu on maksuton ja se tarjoaa kätevän hakukoneen niille, jotka etsivät uusia kumppanuuksia ja asiakkaita Suomesta.

**Seuraa meitä
Twitterissä!**

Saat tietoa verkostomme asiantuntijapalveluista, rahoituksesta ja tapahtumista.
[@TeamFinlandfi](https://twitter.com/TeamFinlandfi)

Tokion Metsä-paviljonki valmistuu aikataulussa

Suomen suurin vientihanke Japaniin, Metsä-paviljonki, on valmistumassa aikataulussaan. Business Finlandin Suomen Tokion-suurlähetystön tontille rakennuttama puinen paviljonki on suomalaisen osaamisen ja vientiyritysten tapahtumapaikka syksystä 2020 vuoden 2021 loppuun saakka.

Finnfundin sijoitus vauhdittaa vietnamilaisen hedelmäyhtiön kasvua

Finnfund sijoittaa 5 miljoonaa dollaria vietnamilaiseen Nafoods-yhtiöön, joka vie hedelmätuotteita Vietnamista yli 60 maahan ympäri maailmaa.

Lainan avulla Nafoods rakentaa kuivattujen hedelmien ja pähkinävoin käsittelylaitoksen Long Anissa sijaitsevan tehtaansa yhteystien vuoden 2020 loppuun mennessä.

– Nafoods ostaa hedelmiä eri puolilta Vietnamia, mikä tuo pienviljelijöille varmuutta ja kasvattaa heidän tulojaan, sanoo Finnfundin rahoituspäällikkö **Markus Pentikäinen**.

Maatalouden tuottavuuden kohottaminen kestäväällä tavalla luo työpaikkoja ja nostaa viljelyksellä elävien ihmisten tuloja.

Siksi kestävä maatalous on yksi Finnfundin painopisteistä.

– Nafoods on hyvä esimerkki yrityksestä, jonka toiminta tukee koko maataloustuotannon arvoketjua ja jonka panos paikalliselle taloudelle on merkittävä, toteaa Pentikäinen.

Finnfund teki ennätysmäärän sijoituspäätöksiä

Kehitysrahoittaja Finnfund teki vuonna 2019 ennätykselliset 29 sijoituspäätöstä, joiden yhteisarvo oli 237 miljoonaa euroa. Yhtiön sijoitusomaisuus kasvoi 13 prosentilla 557 miljoonaan euroon.

Sijoitukset keskittyivät isojen kehitysvaikutusten hankkeisiin alhaisen tulotason maissa, etenkin Afrikassa. Finnfundin onnistui kasvattaa rahoitustoiminnan tuottoa ja laskea hankkeiden riskitasoa. Päätetyistä sijoituksista 49 prosenttia kohdistui hankkeisiin, jotka torjuvat ilmastonmuutosta tai edistävät siihen sopeutumista esimerkiksi tehokkaamman ruoantuotannon kautta. Sijoituksista 78 prosenttia kohdistui vähiten kehittyneisiin ja alemman keskitulotason maihin (OECD/DAC).

Tukea yli 70 hankkeeseen kehitysmaissa

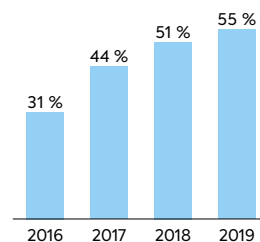

Liikekumppanuusohjelma Finnpartnershipin kautta tuettiin 71 kaupallista hanketta kehitysmaissa vuonna 2019. Yhteensä noin 4,2 miljoonan euron tuesta yli puolet myönnettiin Afrikkaan, ja lähes puolet hankkeisiin vähiten kehittyneissä maissa. Suosituimpia kohteita olivat Somalia, Indonesia ja Kenia.

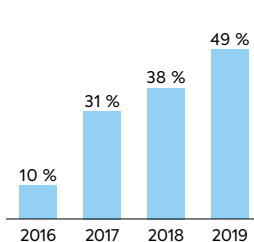

OSUUS VUOTUISESTA LIIKEKUMPPANUUSTUESTA (€)

Afrikka

Vähiten kehittyneet maat

KAUPPAA RAJOITETAAN WTO:n vetoomuksista huolimatta

Useat maat ovat rajoittaneet lääkinnällisten laitteiden, suojarusteiden ja elintarvikkeiden kauppaa vedoten koronakriisiin. Tämä on kauppasopimusten hengen vastaista, joskin niiden nojallakin mahdollista.

✍ Minna Kalajoki 📷 Shutterstock

Maailman kauppajärjestö WTO:n ja Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n pääjohtajat vetosivat huhtikuussa maailman maihin, etteivät ne rajoittaisi lääkinnällisten tuotteiden ja elintarvikkeiden vientiä. Jo asetetut rajoitukset pyydettiin purkamaan.

WTO:n tilastojen mukaan huhtikuussa jo 80 maata oli rajoittanut kauppaa pandemiaan vedoten. Tapauksista 18 liittyi elintarvikkeiden vientiin ja loput suojarusteisiin, lääkinnällisiin laitteisiin ja lääkkeisiin. Järjestön muistissa on vielä vuoden 2008 talouskriisi, jolloin 70 prosenttia asetetuista peruselintarvikkeiden kaupan rajoituksista jäi pitkäaikaisiksi.

Järjestön säännöt sallivat kaupankäynnin rajoittamisen tietyin ehdoin.

– Jäsenmaat voivat rajoittaa kauppaa, mikäli se on välttämätöntä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän ja terveyden turvaamiseksi. Tämä antaa liikkumavaraa, vaikkakin artiklan johdannossa on velvoite,

etteivät toimet saa olla mielivaltaisia, perusteetonta syrjintää tai peitelty kaupan este, ulkoministeriön kauppapolitiikan yksikön päällikkö **Pasi-Heikki Vaaranmaa** sanoo.

EU:ssa yleinen näkemys on, että poikkeuslausekkeiden käyttöön maailmankaupassa tulisi turvautua hyvin rajatusti, eikä niitä tulisi käyttää protektionistisiin tarkoituksiin.

– Toisaalta esimerkiksi USA on viime aikoina käyttänyt paljon artiklan XXI turvallisuuspoikkeusta tuonnin esteenä, Vaaranmaa huomauttaa.

Tuontikaupan rajoittamiseen on monia välineitä

Suuntaus kaupan suojoitoksiin turvautumisessa on ollut kasvamaan päin.

Haitalliselta tuonnilta suojaavat instrumentit ovat EU:ssakin laajasti käytössä, sillä EU on sitoutunut suojelemaan jäsenmaitaan epäreilulta kilpailulta ja sen aiheuttamilta vahingoilta. Kaupan pitää olla oikeudenmukaista ja sitä pitää harjoittaa sääntöjen mukaan.

✂ KAUPAN RAJOITTAMINEN

WTO sallii kaupan rajoittamisen jäsenmaailleen, mikäli se on välttämätöntä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän ja terveyden turvaamiseksi.

80 maata oli huhtikuussa rajoittanut kauppaa pandemiaan vedoten.

18 tapaista liittyi elintarvikkeiden vientiin.

Muut tapaukset liittyivät suojaruosteisiin, lääkinnällisiin laitteisiin sekä lääkkeisiin.

70 prosenttia asetetuista peruselintarvikkeiden kaupan rajoituksista jäi pitkäaikaisiksi vuoden 2008 talouskriisin yhteydessä.

Ulkoministeriön markkinoillepääsy-yksikön päällikkö **Tuuli-Maaria Aalto** kertoo, että vuonna 2019 EU:ssa oli voimassa 140 kaupan suojainstrumenttia, joista 121 koski polkumyyntiä, 16 tasoitustulleja ja kolme suojoitoimia.

– Polkumyynti-instrumenttiin turvaudutaan, kun EU:hun tuodaan jotakin tuotetta valmistusmaahan hintaa alhaisemmalla hinnalla tai tuontihinta on jopa tuotantokustannuksia alhaisempi. Yksi lisäkritereistä on se, että tuonnin pitää aiheuttaa merkittävää haittaa EU:n teollisuudelle, Aalto täsmentää. →

Sopimukset palvelevat kaupankäyntiä,
kun osapuolet yleisesti noudattavat
niiden sääntöjä.

Tasoitustulli voidaan määrätä siinä tapauksessa, että EU:hun tuodaan kolmannelta maasta sellaista tuotetta, jonka tuotanto on kotimaassaan saanut huomattavaa, hintatasoa vääristävää valtiontukea.

Suojatoimia otetaan käyttöön, jos jonkin yksittäisen tuotteen tuonti EU:hun kasvaa yhtäkkiä huomattavan paljon. Näistä esimerkkinä ovat EU:n asettamat suojatoimet tietyille terästuotteille.

Poikkeustilanne voi muuttaa maailmankauppaa

WTO arvioi, että koronaviruksen seurauksena maailmankauppa vähenee tänä vuonna 13–32 prosenttia.

Kriisi ei välttämättä johda itse kauppasopimusten remonttiin, mutta tuotanto- ja hankintaketjujen uudelleen miettimiseen kyllä. Kriisissä on nähty, ettei kannata olla riippuvainen vain muutamasta avaintuotteesta.

– Poikkeustilanteiden soisi entisestään kannustavan maita kansainvälisen yhteistyön lujittamiseen ja keskinäisriippuvuuksien vahvistamiseen. Mitä paremmin kauppa käy ja tavara liikkuu, sitä vähemmän taloudet ja yhteiskunnat kriisiytyvät ja sitä helpompi niiden on myös toipua kriiseistä, Vaaranmaa toteaa.

Hänen mukaansa koronan jälkeen saattaisi olla kysyntää sopimukselle esimerkiksi lääkinnällisten laitteiden kaupasta. WTO:n tiedotteista ilmenee, että

WTO:hon kuuluu 164 jäsenmaata, joiden kauppasopimusten tulee asettua järjestön sääntökehikkoon. Suomi kuuluu järjestöön itsenäisenä maana, mutta EU:ssa kauppapolitiikan toimivalta kuuluu unionille. EU-komissio neuvottelee kauppapolitiikasta jäsenmaiden puolesta.

näiden tuotteiden maahantuontia rajoittaneet maat ovat sitä jo helpottaneetkin.

Monenkeskinen kauppajärjestelmä koetuksella

Viime vuosina monenkeskisyyteen perustuva kauppajärjestelmä on horjunut ilman kriisejäkin. Talouskriisistä alkaen lisääntynyt protektionismi on viime vuosina kiihtynyt erityisesti Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasodan seurauksena.

EU:n raportissa Kaupan ja investointien esteet vuonna 2019 todetaan, että unionin yritysten kohtamat kaupankäynnin esteet jatkavat kasvuaan. Myös WTO:n raportista G20-maiden kauppajärjestelmistä vuonna 2019 ilmenee, että tuonnin rajoittamistimenpiteitä on käytössä enemmän kuin koskaan.

– Kolikolla on toinenkin puoli, sillä samaan aikaan on otettu käyttöön runsaasti myös kauppaa helpottavia toimia. EU jatkaa sitkeästi monenkeskisyyden edistämistä, käy tiiviisti kahdenvälisiä kauppaneuvotteluja sekä panostaa kauppasopimusten tehokkaaseen täytäntöönpanoon, Aalto sanoo.

EU on pilkkonut kauppapolitiikkansa kahdenvälisiin sopimuksiin yksittäisten maiden ja alueiden kanssa, koska niiden neuvottelu WTO:n kautta on liki mahdotonta. Kauppasopimuksia on yli 70.

– Monenväliselle yhteistyölle olisi nyt tilausta. Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, että muut maat näkevät asian samalla tavalla koronaviruksen jälkeen. Isot maat voivat miettiä muitakin lähestymistapoja kauppapolitiikalleen. Silti uskon, että suurin osa maista haluaa ratkoa asioita yhteistyössä eikä vahvimman oikeudella, Vaaranmaa jatkaa.

Kauppasopimusten hedelmät jäävät saamatta, ellei sopimuksia noudateta.

– Sopimukset palvelevat kaupankäyntiä, kun osapuolet yleisesti noudattavat niiden sääntöjä. Riitojenratkaisumenettelyt ovat pitkäjänteisiä eivätkä useinkaan ratkaise akuuttia kriisiä, Vaaranmaa muistuttaa. ✕

Aika katsoa tulevaan

Koronavirus on möyrynt koko kevään maailmalla ja Suomessakin ainakin maaliskuusta lähtien. Tilastot kertovat surullista tarinaa menetetyistä ihmishengistä. Maailmantalous on ajautunut ennennäkemättömään pysähdykseen. Ennusteet vuodelle 2020 ovat karuja: suorat kansainväliset investoinnit laskevat 30–40 prosenttia, tavarakauppa kutistuu jopa yli 30 prosenttia, puhumattakaan palvelujen kaupasta. Lentoliikenne on lamaanantunut ja ennusteiden mukaan se palautuisi ”vuoden 2019 normaaliin” vasta 3–4 vuoden kuluttua, jos silloinkaan.

Jokainen itseään kunnioittava ja moderni organisaatio toki katsoo aina tulevaisuuteen – heikot signaalit halutaan tunnistaa ajoissa, jotta niiden pohjalta osattaisiin tehdä oikeat analyysit, strategiset ratkaisut ja päätökset. Olivatko tammikuiset signaalit kuitenkin niin häivähdyksenomaiset tai ikävät, että emme osanneet varautua niiden pohjalta?

Nyt onkin aika katsoa eteenpäin ja tunnistaa tulevat signaalit ajoissa. Koronan jälkeinen aika koittaa väijäämättä, luonnehditaan sitä sitten uudeksi normaaliksi tai korona light -vaiheeksi. Maailmantalous nousee kuopastaan ja Suomen on oltava nousussa mukana.

Suomen bruttokansantuotteesta yli 40 prosenttia tulee viennistä. Kilpailu post-korona-maailmassa tulee olemaan kovaa, sillä jokainen tarvitsee markkinoita. Kilpailussa pärjäävät ne, jotka eivät ole lamaanantuneet synkimmälläkään hetkellä, vaan ovat ylläpitäneet kontaktiverkkojaan ja asiakassuhteitaan ja joilla on innovatiivisia ratkaisuja.

Kulunut sanonta on, että kriisi luo mahdollisuuksia ja niin käy nytkin. Epidemian aikana on otettu uudenlaiset työtavat käyttöön, ja jokainen

on viimeistään nyt oppinut ponnahtelemaan digialustalta toiselle ilman suurempia traumoja. Webinaareista on jo runsaudenpula, joten arkikäyttöön on myös tullut uudissana ”webinaariähky”.

Suomen viennin ja yritysten kansainvälistämisen peruselementit ovat kohdallaan. Pandemian aikana Suomen ulkomaanedustustoissa eivät lapaset ole pudonneet käsistä, päinvastoin. Team Finland on porskuttanut eteenpäin eri puolilla maailmaa. Se havainnoi toimintaympäristön muutoksia, analysoi ja antaa osviittaa, mihin suuntaan kannattaa suunnistaa. Elinkeinoelämään on kosketuspinta niin ulkomailla kuin kotimaassa. Olen huomannut, miten koronapandemia on tuonut suomalaisyrityksiä maailmalla lähemmäksi toisiaan – nyt mietitään yhdessä oikeaa strategiaa eteenpäin.

Jotkut asiat eivät muutu koronan jälkeenkään. Sellutehtaita rakennetaan, 5G-verkko- huutokauppoja järjestetään, kaivosteknologiaa tarvitaan, mutta ennen muuta edelleen haetaan kestävää kasvua ilmastohaasteisiin vastaten. Tähän jos mihin löytyy innovatiivisia suomalaisia ratkaisuja. Post-korona on myös uusi loikka digitalisaatiolle.

Toivon, että näihin mahdollisuuksiin tartutaan yhdessä ja järjestelmällisesti. Kokonaisvaltaiset, toimivat ratkaisut ovat valttia, kun kilpaillaan muiden kanssa. On erotettava, kun samoille markkinoille suunnataan. Maailman kasvun moottori lienee edelleen Aasiassa ja sinnehän menevät sitten kaikki. ✕

Maailmantalous nousee kuopastaan ja Suomen on oltava nousussa mukana.

Entä tämä kolmas kriisi?

Erkki Virtanen oli keskeisissä asemassa sekä 1990-luvun lamassa että 2008 finanssikriisissä. Olisiko aiemmista lamakokemuksista opiksi, kun koronan talousvaikutuksia pyritään minimoimaan?

✉ Sami Laakso 📧 Jari Härkönen

Koronapandemia on tuonut ennen näkemättömän tilanteen sekä globaalisti että Suomeen. Paitsi viruksen aiheuttama tauti, etenkin sen torjunnasta aiheutuva talouden sairastuminen laittaa niin kansalaiset, yritykset kuin valtiotkin tosipaikan eteen.

Mitä pitäisi tehdä ja mitä ei pitäisi tehdä, jotta talouden vauriot saataisiin rajattua mahdollisimman pieniksi? Tässä tilanteesta olisi tarpeellista löytää joku, joka voisi Tuntemattoman sotilaan **Koskelan** tapaan sanoa neuvoissaan: ”kun minä, meinaan, olen ennen ollut”.

Erkki Virtanen todellakin on ollut – ja syntymäpaikka Urjala vielä vahvistaa linkkiä Koskelaan. Virtanen ehti 45 vuoden virkamiesurallaan moneen, muun muassa olla mukana kahdeksan hallitusohjelman laatimisessa. 1990-luvun lamassa hän oli tekemässä valtiovarainministeriössä leikkauslistoja, ja finanssikriisin aikoihin Virtanen oli työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkönä miettimässä Suomen selviytymistä.

Olisiko niistä kokemuksista opittavaa yritysten selviämisestä sekä talouden ja yhteiskunnan toipumisesta?

– Neuvonantajaksi en rupea, muisteloita ja arvailuja tulevaisuudesta toki esitän, Erkki Virtanen vastaa haastattelupyyntöön maaseutuasunnoltaan Tammelasta.

Vaaran merkit

Neuvoista pidättäytyminen taitaa olla periaate. Virtanen jäi eläkkeelle vuonna 2015 toimittuaan TEM:in kansliapäällikkönä lähes kahdeksan vuotta. Hän kertoo opastaneensa viimeisen työssäolokuukauden aikana seuraajaansa **Jari Gustafsson**ia.

– Kerroin mitä kaikkea on tehty ja miksi on tehty. Sen jälkeen sanoin, että minä en sinua neuvo, saat tehdä itse omat virheesi, Virtanen muistelee.

Olisiko meillä kuitenkin jotain opittavaa aiemmasta? Onko tämänhetkinen talouden syöksy tuonut mieleen omat ajat kriisien hoidossa?

– Ei juurikaan. Tämä kriisi on jälleen niin omanlaisensa. Toki laman ulospäin näkyvät merkit ovat samanlaisia: bkt putoaa, työttömyys lisääntyy, pk-sektorille tulee konkurssiaalto, julkinen velka kasvaa. Syyt näihin ovat kuitenkin aivan erilaisia ja siksi hoitotoimenpiteet ovat pakostakin erilaisia, Virtanen arvioi.

1990-luvun lamassa Virtanen oli valtiovarainministeriön apulaisbudjettipäällikkö. Hänen mukaansa jo paria vuotta aikaisemmin nähtiin, mitä todennäköisesti oli tulossa. Silti poliittisilla päätöksillä talouteen lisättiin vielä kaasua, vaikka jyrkänne lähestyi.

Tietoa oli, sillä jo keväällä 1989 Virtanen oli laatinut muun muassa **Sixten Korkmanin** kanssa pääministerin johtamalle talousneuvostolle Vaihtotaseraportin. Siinä todettiin, että samaa menoa jatkamalla talous romahtaa ja työttömyys nousee kaksinumeroisiin lukuihin.

Raportin vastaanotto oli tyrmäävä.

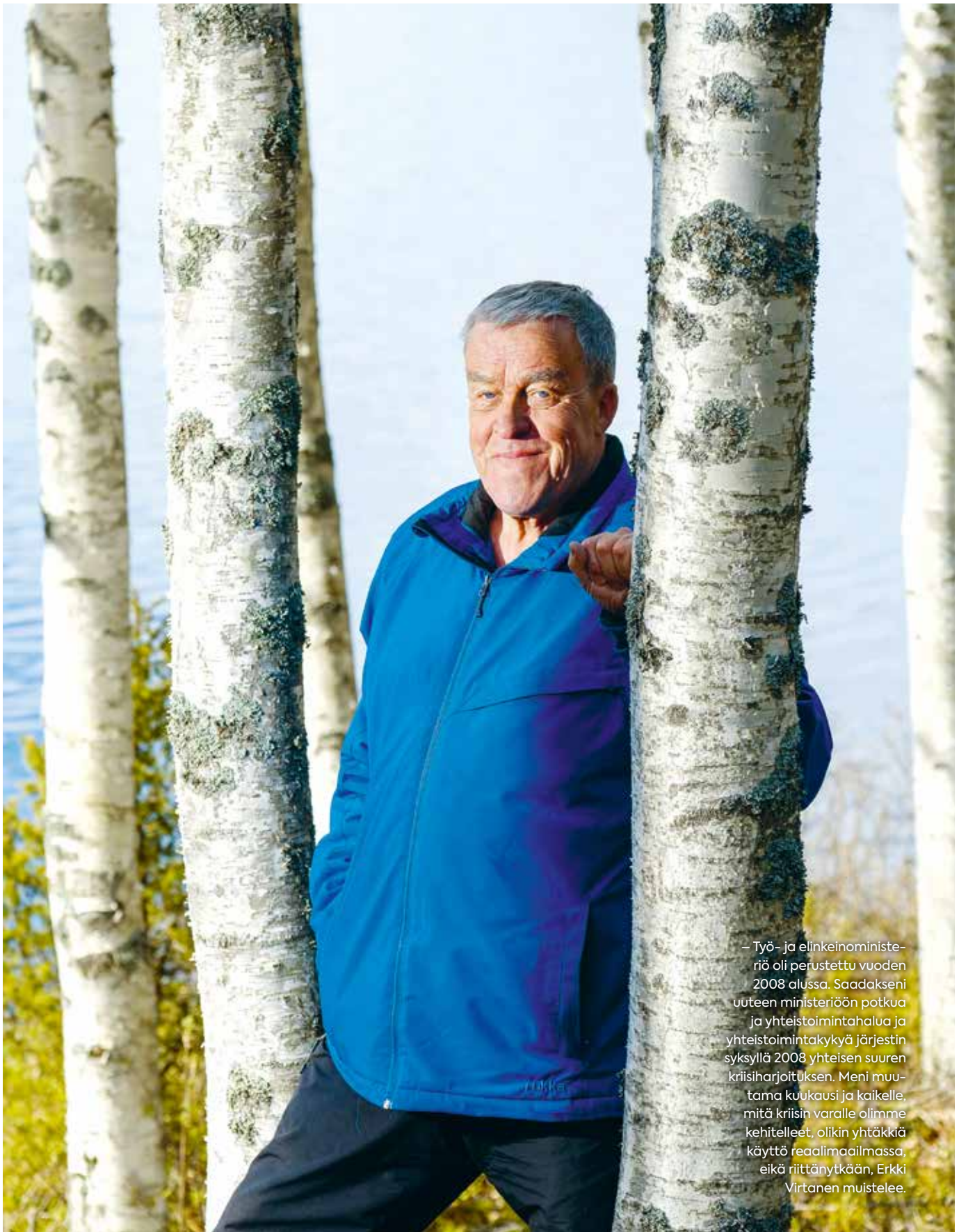
– Se oli kyllä harvinaisen yksimielinen, Virtanen toteaa ja äänessä kuulostaa olevan hymyä.

– Kaikki puolueet haukkuivat meidät. Meitä pidettiin muun muassa teoriaherroina, ja pääkirjoituksissa meistä käytettiin jotain korrektimpaa, mutta samaa tarkoittavaa sanaa kuin hullu.

Oikeassa olo ei lämmittänyt, kun raportin synkeä skenaario toteutui.

– Me yritimme silloin VM:ssä ministeri **Erkki Liikasen** johdolla saada jarruja finanssipoliittiseen →

– Jos pk-sektori saadaan pysymään terveiltä osin hengissä, se palauttaa työllisyydenkin kohtuulliselle tasolle.

– Työ- ja elinkeinoministeriö oli perustettu vuoden 2008 alussa. Saadakseni uuteen ministeriöön potkua ja yhteistoimintahalua ja yhteistoimintakykyä järjestin syksyllä 2008 yhteisen suuren kriisiharjoituksen. Meni muutama kuukausi ja kaikelle, mitä kriisiin varalle olimme kehittäneet, olikin yhtäkkiä käyttö reaali maailmassa, eikä riittänyt kukaan, Erkki Virtanen muistelee.

Marttakerho Smolnassa

– 1992 keväällä tuli eräänä perjantaina IMF:stä viesti, että maanantaina pitää olla suunnitelmat valmiina, ettei rahoitushanat mene kiinni. Minä tulin Saariselältä, Raimo Sailas Ylläkseltä ja Iiro Viinanen jostain muualta Lapista Smolnaan tekemään lauantaiaamuna sitä 10 miljardin säästöpakettia. Tunnelma oli kuin markkinoilla, kun kaiken maailman porukkaa juoksi ristiin rastiin pitkin Smolnaa, eikä kellään ollut suunnitelmaa, mitä siellä tehtiin.

Iiro komensi koko helvetin joukon ulos sieltä ja meidän omat asiantuntijamme tuotiin VM:stä paikalle. Sen jälkeen tehtiin työsuunnitelma ja aikataulut kuntoon. Sunnuntaina hallitus jo päättikin 10 miljardin paketista.

Jossain pakinassa vertasin sitä lauantaiaamun hulinaa ja hälinää, että meno oli kuin Tammelan Marttojen kokouksessa. Siitä minä sain palautteen Tammelan Martoilta, että tuomio on väärä. Kirjeessä painotettiin, kuinka Tammelan Marttojen kokouksessa vallitsee aina kuri ja järjestys.

hulinaan, mutta ei siitä mitään tullut, vaikka lama alkoi olla näköpiirissä, Virtanen sanoo.

Ja kohta laman sai tuta koko kansa.

Kovia päätöksiä

Nyt koronakriisin aikaan monet ovat nostaneet esiin tuon 1990-luvun laman ja korostaneet, kuinka sen hoidossa tehtyjä virheitä ei saa toistaa. Virtasta kritiikki sieppaa.

– Se, että nyt todetaan, että on tehty virheitä, ei ole älyllisesti kovin reilua. En ole yhdenkään nähnyt kerrotan tarkemmin, mitä ne virheet olivat. Kun silloin

tehtiin leikkauslistoja, meillä oli tuntosarvet yhteiskunnassa. Silloin vietiin eläkeläisiltä, työttömiltä, lapsiperheiltä ja sairailta, mutta ei niillä päätöksillä hirveästi kurjistettu jonkun ihmisryhmän olemassaoloa.

Hän muistuttaa vielä lamaa syventävistä tekijöistä.

– Samanaikaisesti romahti tärkein kauppakumppanimme Neuvostoliitto. En sitäkään meidän virheenä osaa pitää.

Ratkaisut tehdään aina ajassa. Jos nyt kritisoidaan, että olisi pitänyt leikata menoja vähemmän, elvyttää enemmän ja ottaa reilummin velkaa, muistetaanko tai ymmärretäänkö, että silloin oli työn ja tuskan takana, että Suomi ylipäätään sai maailmalta velkaa ja pahimmillaan lainan korko hipoi 15 prosenttia – elvytä siinä sitten velkarahalla.

– Oli useampi kuin yksi viikonloppu, jolloin perjantaina tuli Kansainväliseltä valuuttarahastolta tieto, että jollette tule maanantaina uskottavalla julkisen talouden uudistamisohjelmalla ulos, rahoitus loppuu sekä valtiolta että yrityksiltä. Ei siinä ollut liikku-mavaraa, aikaa oli pari vuorokautta tehdä uskottava ohjelma ja saada se hallituksessa läpi, Virtanen sanoo.

Hän kertoo, että reagointia helpotti se, että virkamieskunta oli etunojassa laatinut leikkauslistoja pöytälaatikkoon siltä varalta, jos joku tulisi kysymään.

Silloinen valtiovarainministeri **Iiro Viinanen** on kertonut, kuinka kovat paineet ottivat välillä sydämettä ja pakottivat makuulle. Tuntuiko paine myös teissä muissa tapahtumien keskiössä olevilla?

– Näkyihän se, mutta pääsimme ministeriä helpommalla. Ei meidän porukassa tapahtunut henkisiä eikä fyysisiä sairastumisia.

Noihin aikoihin Senaatintorin mielenosoituksissa hirtettiin Iiro Viinasta esittävä nukke ja **Raimo Sailaksesta** tuli kirosana. Virtastakaan eivät kaikki katsoneet hyvällä mutta muunlaistakin palautetta tuli ja se on jäänyt mieleen.

– Kun kaupungilla käveli, kansalaiset tulivat taputtamaan selkään ja kehuamaan hyvää työtä. Suora palaute oli kannustavaa ja positiivista palautetta tulee vieläkin, Virtanen kertoo.

V, U, W vai L on A ja O

Erkki Virtanen oli siirtynyt työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäälliköksi, kun vuonna 2008 finanssikriisi aloitti Yhdysvalloista lamauttavan iskunsa koko maailmaan. Silloin Suomessa, niin kuin nytkin, pohdittiin millaisen kuvion talouskäyrälle kriisi piirtää, onko se V, U, W vai kenties L.

– Teimme ratkaisuja, että se olisi V. Rakensimme yrityksille eräänlaisia rahoituksellisia siltoja muun muassa valtion eläkerahaston avulla, joilla pääsimme lyhyen kuilun yli. Se kuilu kuitenkin piteni kymmeneksi vuodeksi.

Vaikka päätöksiä tehtäessä tuntui, että siltarahoitukseen laitetut summat olivat suuria, jälkikäteen ajatellen niiden olisi Virtasen mukaan pitänyt olla vielä merkittävästi suurempia, etenkin kun reaali-talous kohtasi monia uusiakin ongelmia.

– Eivät ne hallituksetkaan hirveän pontevasti mitään tehneet. Virkamieskunnalta pyydettiin aika isojakin esityksiä mitä pitäisi tehdä, jotta talous saataisiin vauhtiin. Usein meidän paperista ei esittelyn jälkeen kuulunut yhtään mitään, Virtanen sanoo.

Suunnitelmien toteutumattomuus ei kokenutta virkamiestä yllättänyt. Lähtökohtana Virtasen mukaan oli se, että valmistellaan niin hyvin kuin pystytään. Kun päätökset on tehty, ne pannaan toimeen.

– Virkamiehellä on virkamiehen tehtävät, ei niitä pidä jäädä murehtimaan. Kun sen tekee mitä pystyy, turha sitä mahahaavaa on itse ryhtyä rakentamaan.

Maailma ei pysähdy

Tämänkertaisessa kriisissä yritetään myös eri keinoin rakentaa siltaa pahimman vaiheen yli. Sitä varten otetaan massiivisesti velkaa, jota on tällä kertaa saatavilla alhaisella korolla.

– Pk-sektorin yritysten suuren konkurssiaallon välttäminen olisi tärkeää. 1990-luvun lamassahan koko sektori melkein tuhouttiin, kun ensin pidettiin vakaata markkaa ja korkealla olevat korot kaatoivat kotimaista lainaa ottaneita yrityksiä. Sitten tuli devalvaatio, joka kaatoi valuuttalainoja ottaneita yrityksiä. Se oli suuri myrky, joka johti inhimillisiin ongelmiin. Niillä ei ollut mitään tekemistä finanssipolitiikan tai budjetin kanssa.

Virtanen painottaa, että jos pk-sektori saadaan pysymään terveiltä osin hengissä, se palauttaa työelämänkin kohtuulliselle tasolle. Näistä näkemyksistä olisi jo neuvoiksi.

– Mutta ei valtiontuilla pidä tekehengittää sellaisia yrityksiä, jotka ovat hoitaneet asiansa huonosti ja ovat muutenkin konkurssikypsiä. Pk-sektorinkin pitää uudistua.

Virtasen mielestä velkaa on nyt paikallaan ottaa lisää niin paljon kuin järkeviin taloutta ylläpitäviin kohteisiin tarvitaan. Samalla hän uskoo, että päällä oleva kriisi pakottaa tarttumaan jo aiemmin Suomen taloutta vaivaaviin haasteisiin kuten väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet sekä kuntasektorin ongelmat.

Hän korostaa viennin merkitystä talouden tasapainottamisessa, eikä näe kovin suurena riskinä sitä, että viennin kilpailukyky tärveltäisiin talouden tasapainotamistoimissa.

– Suomi on pieni talous ja todella riippuvainen viennin kilpailukykyä. Näyttäisi siltä, että nyt kilpailukyky pystyttäisiin säilyttämään kohtuullisena verrattuna aiempiin aikoihin.

Keskustelun tummanpuhuvista aiheista – menneistä ja nykyisistä – huolimatta Erkki Virtanen katsoo tulevaisuuteen varsin luottavaisena. Taloudessa isotkin vaikeudet tuntuvat kuuluvan normaaliin elämäntietoon. Nyt paljon riippuu siitä, miten pandemia saadaan globaalisti kuriin.

– Kunhan tässä koronakriisissä isot muista maista riippuvaiset asiat saadaan kuntoon, niin kyllä me tästä Suomessa selviämme.

Eikä maailma koronakriisiinkään pysähdy. Joskus, toivottavasti pitkän ajan kuluttua, edessä on jälleen seuraava talouskriisi.

– Joku kriisi ennen pitkää pelmahtaa jostain. Sen takia tarvittaisiin puskureita, että talous olisi riittävän terve ja iskukykyinen ottamaan se vastaan. ✕

Kuka?

Erkki Virtanen

Ura:

45 vuoden virkamies-
ura, työ- ja elinkeino-
ministeriön kansliapääl-
likkö 2008–2015, kauppa-
ja teollisuusministeriön
kansliapäällikkö 1998–
2007, tätä ennen muun
muassa valtiovain-
ministeriössä budjetti- ja
apulaisbudjettipäällikkö.
Eläkkeellä vuodesta 2015

Koti:

Helsingissä,
maaseutuasuunto
Tammelassa

Perhe:

Vaimo, 3 lasta,
2 lastenlasta

Harrastukset:

Klapienkoto, luonnossa
liikkuminen, lukeminen,
bridge

Maailma MUUTTUUKO

muuttui – MAAILMA?

Koronan ensimmäinen aalto antoi maailmalle suunnan, josta muutama kuukausi sitten ei ollut aavistustakaan. Onko jo nyt mahdollista nähdä, palaako elämä koronaviruksen jälkeen totutulle uomalleen vai olemmeko uuden edessä?

Pandemian leviämisen estotoimien onnistumisesta ei voi vielä sanoa mitään varmaa, eikä myöskään talousvaikutuksista tiedetä sen tarkemmin, paitsi että ne kolhivat kovalla kädellä lähestulkoon kaikkia maailman maita, niiden yrityksiä ja kansalaisia. Aiheuttavatko nopeat tapahtumat pysyvämpiä muutoksia?

Tulevaisuudesta on luontevaa kysyä tulevaisuuden tutkijalta, Turun yliopistossa alan professuuria pitää **Markku Wilenius**. Hän huomauttaa aluksi, että vaikka koronakriisiä on sanottu mustaksi joutseneksi – täysin ennakoimattomaksi tapahtumaksi – se ei pidä paikkaansa.

– On ollut paljon merkkejä ja asiantuntijapiireissä on puhuttu, että tällainen tilanne tulee jossain vaiheessa. Kysymys on aina siitä, kuuluuko varoittava ääni riittävästi oikeaan aikaan, jotta siitä otettaisiin opiksi, tällä hetkellä Dubai Future Foundationissa työskentelevä Wilenius sanoo.

→

Nyt pitkät ja pitkälle erikoistuneet maapallon eri kolkkiin ylettyvät tuotannon arvoketjut ovat osoittautuneet haavoittuviksi.

Nyt varautumista ei ole ollut. Seurauksena on niin iso talousshokki, että se lyö laudalta jopa 1930-luvun laman ja vuoden 2008 finanssikriisin.

– Tämän kokoluokan shokki muuttaa näkökulmaa siihen, miten meidän pitää varautua tulevaisuuteen. Voisi sanoa, että minunkaltaisille riittää töitä, tulevaisuudentutkija naurahtaa.

Lyhytaikaista näkemystä

Miten tähän tilanteeseen on tultu, että virus halvaannuttaa lähes koko maailman? Markku Wilenius sanoo, että tähän asti globaalijärjestelmässä vuorovaikutusten määrä on kasvanut jatkuvasti. Esimerkiksi toimitusketjuista on tehty mahdollisimman virtaviivaisia ja kitka on minimoitu. Se on tehnyt maailmasta häiriöherkän ja nyt se kostautuu.

– Kapitalismi kvartaaleineen on tuottanut intensiivisesti lyhytaikaista näkemystä. Yritykset ja organisaatiot maksimoivat tuloksen lyhyellä aikavälillä. Samalla karsitaan sellainen, joka voisi tuottaa pitkän aikavälin näkemystä. Tämä heijastuu myös politiikassa, josta on tullut opportunistisempaa, itsekkäämpää ja lyhyemmällä tähtäimellä toimivaa. Osittain sen johdosta monet kansainväliset instituutiot, kuten Maailman kauppajärjestö, ovat olleet vaikeuksissa.

Wileniuksen mukaan globalisaatiokehityksessä on fundamentaalisia rakenteellisia ongelmia. Hän lainaa lempiekonomistinsa, kansantaloustieteen professori **Joseph Stiglitzin** ajatusta, jonka mukaan verotusjärjestelmä on alkanut suosia tulotasoltaan ylimpiin kuuluvia. Tätä on perusteltu sillä, että he ruokkivat kasvua esimerkiksi investoimalla talouteen.

– Stiglitz ja monet muut ovat osoittaneet, että tämä ei enää pidä paikkaansa. Kun aikaisemmin

kapitalismissa voitot laitettiin poikimaan lisää koko systeemiin, tällä hetkellä ne poikivat lisää lähinnä osakkeenomistajille. Se on haavoittanut investointijärjestelmän, ja samalla halvaannuttanut julkisen järjestelmän, koska sieltä lähtee rahaa pois.

Stiglitzistä kuten muidenkin ekonomistien näkemyksistä on tietysti monia mielipiteitä. Muun muassa **Björn Wahlroos** on kritisoinut Stiglitzin sortuvan liioitteluun ja huomauttanut, että valtaosa globalisaation hyödyistä on pienen eliitin sijaan kasautunut pääosin muille, mistä todistavat sadat miljoonat köyhyydestä nousseet ihmiset. (Ylen Ykkösaamu, 25.1.2020)

Resurssien tuhlausta

Markku Wileniuksen mukaan muutos pitäisi tulla myös siihen, että tällä hetkellä resursseja tuhlaataan tolkkottomasti. Maailma on kehittynyt, mutta toimintamallit ja tavat, joilla asioita hallitaan, ovat edelleenkin varsin alkeellisella tasolla. Usein kauhaan kaivinkoneella, kun istutuslapio olisi sopivampi.

Wilenius ottaa esimerkin terveydenhuoltojärjestelmästä, jossa hänen mukaansa olemme menneet lääketeollisuuden ja rahan tekemisen ehdoilla. Älykkäiden järjestelmien avulla terveydenhuoltojärjestelmä voisi toimia enemmän ennaltaehkäisyperiaatteella, ja diagnostiikkaa paremmin hyödyntämällä lääkkeet olisivat paremmin kohdistettuja.

Hän näkee yleisemminkin teollisen toimintamallin vallitsevan edelleen.

– Tuotetaan bulkkia ja nopeasti. Mutta se ei sovi enää tähän meidän maailmaan, jossa pitäisi tuottaa täsmällisesti, nopeasti ja tehokkaasti. Uusi teknologia antaisi tähän mahdollisuuden. Kutsu on vahva, että tehdään älykkäämpiä järjestelmiä ja käytetään hyödyksi dataa, osaamista ja teknologiaa, jota meillä

- Vuonna 1991 bkt supistui 5,9 %
- Bkt saavutti lamaa edeltävän tason 1996
- Työttömiä enimmillään noin 500 000, työttömyysaste 17 %
- Työllisyys palautui vuoden 1990 tasolle vuonna 2008
- Julkinen talous alijäämäinen 1991–1998
- Julkinen velka kasvoi 15:sta 65:een prosenttiin bruttokansantuotteesta.

jo on. Se mahdollistaisi tavattomasti resurssitehokkaan järjestelmän.

Osaoptimoinnin kallis lasku

Wileniuksen mukaan nyt jylläävä pandemia ja myös kiihtyvä ilmastonmuutos korostavat pelisääntöjen tarvetta, joilla luontosuhdetta hoidettaisiin. Hän peräänkuuluttaa kansainväliseen järjestelmään instrumentteja, joilla voitaisiin estää esimerkiksi Kiinan villieläinmarkkinat, joiden epäillään olevan koronakriisin alkulähde.

– Tämä asettaa kysymyksen, onko YK nykyisessä muodossa riittävän operatiivinen toimielin toimimaan tällaisissa tilanteissa vai tarvittaisiinko kokonaan uusi organisaatio tai pitäisikö YK remontoida sellaiseksi, että sillä olisi enemmän toimivaltaa kansallisvaltioiden ylitse? Perusongelma täytyy saada kansainvälisellä tasolla ratkaistua jollakin tavalla.

Mutta toimitaanko reaali maailmassa aina niin kuin kokonaisedun kannalta olisi järkevintä? Ollisivatko esimerkiksi suurvallat valmiita antamaan omaa kontrollivaltaansa selvästi nykyistä enemmän jollekin kansainväliselle organisaatiolle? Tai voisiko vertailukohtaa tarkentaa lähemmäksikin, esimerkiksi EU:n vastustamista löytyy ihan omastakin takaa.

– Tämä ei ole yksinkertaisesti ratkaistavissa, Wilenius myöntää.

– Luulen kuitenkin, että jos vaikutusvaltainen ryhmä pystyy arvioimaan nykikäytännön todelliset sekä taloudelliset että henkiset kustannukset, sen olisi pakko johtaa siihen, että emme voisi antaa asioiden jatkua tällä tavalla.

Onko mahdollista, että koronakriisi havahduttaa meitä yhteisvastuuseen ilmastonmuutoksen torjumisessa?

→

© LEHTIKUVA / HEIKKI SAUKKOMAA

Wärtsilän Meriteollisuuden konkurssihoitokauppa 26. marraskuuta 1990. Martin Saarikangas (vas) syventyneenä laskemiseen.

1990-luvun lama

Idänkaupan romahdus, yritysjärjestelyt, Nokian nousu

Yksi lamaa syventävistä syistä oli idänkaupan romahtaminen. Helsingin yliopiston tutkijatohtori **Ilkka Kärrylä** muistuttaa, että se muutti viennin rakennetta merkittävästi, kun Neuvostoliittoon oli viety tavaraa, joka ei olisi mennyt kaupaksi länsimarkkinoilla.

– Ne yritykset, jotka olivat keskittyneet itävientiin, menivät joko konkurssiin tai joutuivat muuttamaan tuotantoaan sellaiseksi, että se kävi kaupaksi muilla markkinoilla.

Yrityskenttä koki muitakin muutoksia. Esimerkiksi konepajateollisuudessa tehtiin isoja yritysjärjestelyjä, ja jo 1980-luvulla alkanut valtionyhtiöiden yksityistäminen

jatkui. Rakennemuutos koski myös metsäteollisuutta, johon yritysjärjestelyjen jälkeen jäi kolme kansainvälisen kokoluokan toimijaa.

Nousu alkoi, kun vienti sai apua markan ulkoisen arvon merkittävästä devalvoitumisesta. Tutkimus- ja kehitystoimintaan panostettiin, ja osaltaan sekin vaikutti Nokian menestystarinaan. Yhtiön kasvu maailman kärkeen oli iso tekijä monien talouden lukujen kääntymisessä positiivisiksi.

– Seurasi poikkeuksellinen ajanjakso Suomen taloushistoriassa, kun vaihtotaseessa iso ylijäämä jatkui 2000-luvun alkuvuosiin”, Kärrylä sanoo. ✕

Onko mahdollista, että koronakriisi havahduttaa meitä yhteisvastuuseen ilmastonmuutoksen torjumisessa?

– Uskon, että se kasvattaa tietoisuutta siitä mitä meidän pitää tehdä. Meidän ei pidä päästää näin pitkälle asiaa, jonka me olemme itse hoitaneet huonosti.

Riittääkö rohkeus järkipäätöksiin?

Wilenius korostaa, että tulevaisuudentutkija haluaa nähdä asiat systeemitasolla. Kun järjestelmä on monimutkainen, sen kontrollijärjestelmän täytyy vastata sen monimutkaisuuden määrään. Nyt kansainväliset sopimusjärjestelmät eivät ole olleet riittäviä.

– Siksi ei ole toimivaa, jos aidosti kansainvälisessä systeemissä on kansallinen valvontajärjestelmä. Tarvitaan kansainvälinen järjestelmä, joka katsoo yli kansallisten intressien. Muuta vaihtoehtoa ei ole, että pystyisimme kokonaisuutena ennakoimaan ja reagoimaan nopeasti.

Ettei kuitenkin tässäkin pitäisi EU:n komission entisen puheenjohtajan **Jean-Claude Junckerin** viisaus: kaikki tietävät, mitä pitäisi tehdä, mutta kukaan ei tiedä, miten tulla sen jälkeen uudelleen valituksi.

– Kyllä kyse on myös siitä, paljonko on vastustavia voimia, jotka estävät systeemin muuttamisen. Mutta muutos ei onnistu, ennen kuin me teemme vanhalle järjestelmälle jotain, jotta saisimme uuden järjestelmän luotua, Wilenius sanoo ja näkee kasvavan yhteisvastuullisuuden elkeitä esimerkiksi EU:n sopimissa elvytyspaketeissa.

Kenen pitää varautua?

Pandemia seurannaisvaikutuksineen korostaa kansainvälisen yhteisvastuullisuuden merkitystä. Toisaalta jotkut argumentit vetävät toiseen suuntaan. Nyt pitkät ja pitkälle erikoistuneet maapallon eri kolkkiin ylettyvät tuotannon arvoketjut ovat osoittautuneet haavoittuviksi. Samalla äänenpainot, joissa korostetaan huoltovarmuutta ja jonkinasteista omavaraisuutta, ovat voimistuneet.

Wileniuksen mielestä talouden isoa kuvaa on ajateltu puhtaasti kansainvälisenä työnjaon kysymyksenä, ja sen mukaisesti tuotantoa on siirtynyt eri alueille.

– Kansallisvaltioiden pitää olla sillä tavalla itsekkeisiä, että tietty huoltovarmuus on olemassa ja että kriittiset toiminnot toimivat melkein missä tilanteessa vaan. On pidettävä kotipesä kunnossa, mutta lisäksi vahvistettava kansainvälistä järjestelmää.

Wilenius pitää tärkeänä, että tilanteita simuloidaan ja ennakoidaan kansallisesti. Sen avulla voidaan paljastaa tuotantoketjuihin ja -tapoihin liittyviä riskejä.

Meilläkin on korostettu huoltovarmuuden kannalta esimerkiksi suomalaisen elintarviketuotannon merkitystä. Kun pandemia sulki rajat, kotimainen maataloustuotanto oli suurissa vaikeuksissa, kun töihin ei saatu ammattitaitoista työvoimaa ulkomailta. Keskinäisriippuvuus olikin hieman eri kohdassa, kuin ensikatsomisella näytti. Laajemminkin kotimaisessa tuotannossa tarvitaan lähes poikkeuksetta ulkomaisia tuotantopanoksia.

Poikkeustilanteisiin varautumisesta voi asettaa vaihtoehtoisia jatkokysymyksiä. Onko yrityksillä varaa rakentaa tuotantoketjuja niin, ettei niissä ole varauduttu poikkeustilanteisiin? Toisaalta onko yrityksillä varaa rakentaa tuotantoketjuja jollain muulla tavalla, kuin optimoimalla kustannustehokkuus ja näin varmistaa normaalioloissa omien tuotteidensa menestys kilpailluilla markkinoilla, joilla tuotteen hinta on usein ratkaiseva?

Markku Wilenius uskoo, että jatkossa katsotaan tarkemmin, mitkä ovat sellaiset kriittiset hyödykkeet, joiden pitää olla jollain tavalla julkisessa kontrollissa.

– Yrityksiltä ei voida edellyttää, että ne ovat ensisijassa vastuussa yleisestä intressistä. Tämä on julkisen sektorin rooli. Valtioiden ja julkisten toimijoiden tehtävä on jatkossa yhä enemmän määrittää, mikä on yhteinen hyvä ja miten sitä toteutetaan politiikalla. ✕

- Bkt supistui 8,1 % vuonna 2009
- Vuoden 2008 tuotannon tasolle ylettiin vuonna 2018
- Työllisten määrä supistui noin 100 000
- Työttömyys nousi 6:sta prosentista vajaaseen 10 prosenttiin
- Julkinen velka kaksinkertaistui 60 prosenttiin bkt:stä yhdeksän vuoden aikana

© LEHTIKUVA / MIKKOSTIG

Asiakkaita Nordean konttorissa Helsingissä 10. lokakuuta 2008.

Vuoden 2008 finanssikriisi

Keskuspankkien toiminta ohjasi panostuksia

Isä äkillinen maailmalta tullut kysyntäshokki osui erityisesti investointitihyödykkeitä vientiin valmistavaan teollisuuteen sekä metsäteollisuuteen.

Helsingin yliopiston tutkijatohtori **Ilkka Kärriylä** sanoo, että useimmat suomalaisyritykset selvisivät lyhytaikaisesta shokista, mutta metsäteollisuuden osunut isku oli kova. Se joutui läpikäymään merkittävän rakennemuutoksen. Samaan aikaan Nokian alamäki syvensi ja pitkitti lamaa, vaikka se ei suoraan johtunutkaan finanssikriisistä.

Iso muutos oli keskuspankkien voimakas elvyttäminen ja korkojen

pitäminen lähes nollassa. Yritykset ryhtyivät parantamaan taseitaan ja pankkien vakavaraisuusvaatimukset tiukkenivat.

– Vaikea sanoa, johtuiko yritysten taseiden parantaminen finanssikriisistä vai siitä, ettei nähty mielekkäitä investointikohteita. Keskuspankkien toiminta muutti merkittävästi sitä, millaiset investoinnit ovat kannattavia. Sellaisia ovat olleet esimerkiksi sijoittaminen arvopapereihin ja olemassa oleviin kiinteistöihin. Sen sijaan tuotannollisiin investointeihin ei ole etenkään länsimaissa haluttu panostaa niin paljoa. Tämä on näkynyt heikom-

pana tuottavuuskehityksenä, Ilkka Kärriylä sanoo.

Euroalueeseen kuulumisen rajoitti Suomen oman talouspolitiikan keinoja poistamalla devalvaatiomahdollisuuden. Kärriylä pitää sitä yhtenä suurimmista syistä, miksi Suomella meni kriisin jälkeen niin paljon heikommin kuin muilla Pohjoismailla. Toinen vaikuttava tekijä oli Suomen elinkeinorakenne, kun teollisuuden merkitys oli suurempi. Kriisissä menetettiin paljon teollisuuden työpaikkoja, eikä palvelualojen kasvu ole sitä täysin paikannut. ✕

Koronakriisi taittui hankintaketjujen hallinnaksi

Enstolla koronaepidemian vaikutuksia on torjuttu panostamalla koko henkilöstön ja tehtaiden työturvallisuuteen, hankintaketjuihin ja logistiikkaan. Osa muutoksista tulee näkymään yrityksen tekemisessä myös kriisivaiheen jälkeen.

✍ Ari Rytsy 📧 Ensto

Alykkäisiin sähköverkkoihin, rakennuksiin ja liikenteeseen sähköistysratkaisuja tarjoava kansainvälinen perheyriety Ensto organisoii viime vuonna toimintansa uudelleen tavoitellessaan kustannussäästöjä ja parempaa taloudellista kannattavuutta. Alkuvuodesta 2020 näytti siltä, että tehdyt toimenpiteet olivat pureet toivotulla tavalla.

Tammi-helmikuussa Enston liikevaihto oli hyvällä tasolla ja tuloksessa näkyi selkeä parantuminen. Maaliskuusta näytti tulevan huippukuukausi, liikevaihto oli nousemassa perinteisesti vuoden parhaiden syyskuukausien tasolle. Kiinasta Eurooppaan levinnyt COVID-19 romutti nuo haaveet parissa viikossa.

Enston Operations-toiminnoista vastaava johtaja **Niko Helander** kertoo, että yrityksessä seurattiin koronaviruksen etenemistä jo helmikuussa. Silloin ei kuitenkaan vielä tajuttu, kuinka laajasta ongelmasta oli kyse.

– Ensimmäiseksi Kiinasta tulevien komponenttien kohdalla alkoi ilmetä toimitusongelmia.

Meidän oli pakko ryhtyä vahvistamaan toimitusketjuja kriittisten osien saatavuuden turvaamiseksi.

Teimme ylimääräisiä tilauksia ja otimme käyttöön vaihtoehtoisia kuljetusmuotoja, Helander listaa.

Hajautettu hankinta pelasti pahimmalta

Konttiliikenteen tukehtuminen Kiinan satamiin sekä laivaliikenteen väheneminen pistivät monet yritykset haukkomaan henkeä. Enstolla pitkä historia ja hyvät kontaktit Kiinassa mahdollistivat ketterän reagoimisen. Tärkeitä komponentteja saatiin Suomeen sekä lentorahtina että junalla Venäjän halki.

– Logistiikan muuttunut markkinatilanne aiheutti sen, että monet palveluntarjoajat nostivat hintojaan. Tavarat sai kyllä liikkumaan, mutta ei välttämättä samalla hinnalla kuin aikaisemmin, toteaa Helander.

Huhtikuussa Kiinan kuljetuksia vaivanneet ongelmat helpottivat, kun satamien konttisumaa päästiin lopulta purkamaan. Uudet haasteet odottivat Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa, missä osa tehtaista ja asiakasyrityksistä oli joutunut keskeyttämään toimintansa.

Pahimmalta pudotukselta Enston pelasti sen strategian mukainen kriittisten komponenttien

– On aiheellista miettiä, kannattaako joitakin ulkoistettuja toimintoja ottaa takaisin omiin käsiin.

hajautettu hankinta. Myös tuotteiden kysyntä pysyi Pohjoismaissa hyvänä tukkureiden nostaessa varastotasojaan.

– Tilanne on havahduttanut tajuamaan, että meillä on liikaa yksittäisiä toimittajia. Niiden rinnalle on tarkoitus etsiä lähellä sijaitsevia kakkostoimittajia esimerkiksi Suomesta ja Virosta, sanoo Helander.

Tuotteen hinta ei ole asiakkaan ainoa kriteeri

Helander myöntää, että markkinoiden pidemmän aikavälin suunta on toistaiseksi auki. Siihen vaikutavat koronaviruksen hallinnassa tehtävät kansalliset ja EU-tason päätökset sekä eri maiden taloustilanteiden kehittyminen. Epävarmasta tulevaisuudesta huolimatta panostuksia tehdään tuotannon ja työturvallisuuden turvaamiseksi.

– Kaikilla Enston tehtailla on käytössä suojavarusteet ja -etäisyydet, hygieniasta huolehditaan entistä tarkemmin, eikä tehtaalle lasketa ulkopuolisia. Tällä hetkellä sairaspotilaiden osalta tilanne on jopa parempi kuin normaalisti, Helander korostaa.

Korkealaatuisten tuotteiden valmistajan asemaa helpottaa tieto siitä, että sen asiakkaille hinta ei ole ainoa valintakriteeri. Siksi toimitusvarmuudesta huolehtiminen onkin noussut Enston kriisivalmiuslistan kärkeen.

– Ranskassa olemme olleet ehkä liiankin paikallisia ja ainoastaan muutaman komponenttitoimittajan varassa. Tämä tulee varmasti muuttumaan. Lisäksi on aiheellista miettiä, kannattaako joitakin ulkoistettuja toimintoja ottaa takaisin omiin käsiin, Helander arvioi. ✕

Ensto suunnittelee ja tarjoaa sähköistysratkaisuja älykkäisiin sähköverkkoihin, rakennuksiin ja liikenteeseen. Yritys työllistää 1400 ammattilaista Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Aasiassa.

Hyvä paha VELKA

Aiemmat vaatimukset valtion velkaantumisen kuriin laittamisesta ovat vaihtuneet massiivisen velkaantumisen kannattamiseen.

✍ Sami Laakso ✍ Sami Kaarakainen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen toimitusjohtaja **Aki Kangasharju** on yksi ekonomisteista, jotka ovat varoitelleet Suomen velkaantumisesta. Koronakriisin alettua ääni kellossa on muuttunut.

– Tässä hetkessä on välttämätöntä velkaantua, Kangasharju sanoo, eikä ole näkemyksineen yksin.

– Velanotosta ei ole nyt kuulunut yhtään poikkipuolista sanaa niiltä, jotka ovat vähänkin taloustiedettä lukeneet.

Syy yksimielisyyteen on selvä.

Pandemian leviämisen vastaiset toimet vievät rahaa. Lisäksi velanottoa tarvitaan siihen, kun kriisistä pyritään selviämään mahdollisimman vähillä talouden vaurioilla muun muassa pitämällä yrityksiä hengissä pahimman ajan yli ja ylläpitämällä kulutuskysyntää.

Liikkumavara kapenee

Nykyinen velanottoon kannustava näkemys ei Kangasharjun mielestä ole ristiriidassa hänen aiempien julkisten menojen kasvattamista kritisovien puheidensa kanssa.

– Tämä nykyinen tilanne osoittaa, että kun me olisimme ymmärtäneet olla velkaantumatta hyvänä aikana, nyt huonona aikana olisi paljon turvallisempi tunne ottaa velkaa. Olisimme tarvinneet puskureita. Taloustieteessä käytetään ilmaisua fiscal space, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka paljon julkisessa taloudessa on liikkumavaraa ilman että uhkana on hallitsematon velkaantumiskehitys.

Kangasharjun mielestä Suomen talous oli heikossa asennossa ottamaan koronakriisin talousvaikutukset vastaan. Ennen kuin korona-aika koitti, lisävelan määräksi kaavailtiin tämän vuoden budjetissa 2,2 miljardia euroa, vaikka takana oli pitkä nousukausi.

Vaikka nyt lisävelka koronakriisin vaikutusten lieventämiseen on Kangasharjun mielestä kannatettavaa, ei se tarkoita, että samaan piikkiin sopisi laittaa muitakin menoja. Päinvastoin, hänen mielestään kaikki muut paitsi koronasta johtuvat menolisäykset pitäisi perua.

Äkeitä säkeitä

Karsitaan aiemmin päätettyjä menoja tai ei, velkaa Suomi joutuu ottamaan historiallisen paljon. Syöksy on syvä, kun talouden supistuminen vähentää verotuloja ja työllisyyden nopea heikkeneminen kasvattaa menoja.

The illustration features a hand in a suit sleeve holding a thick black line that forms a U-shape. The background is a light blue sky with white clouds. On the left, a red cart with black wheels is tilted downwards, with three black silhouettes of people inside. One person is holding a briefcase, another a wine glass. Below the cart, several gold bars and coins are falling. On the right, another hand is visible, also holding the black line. The overall scene suggests economic volatility and the impact of policy changes.

Syöksy on syvä,
kun talouden
supistuminen
vähentää verotuloja
ja työllisyyden
nopea
heikkeneminen
kasvattaa
menoja.

Valtiovarainministeriön (VM) huhtikuista katsusta koronaviruksen taloudellisista vaikutuksista voi luonnehtia saatanallisiksi säikeiksi. Sen mukaan julkisen talouden tulojen ja menojen välinen kuilu levenee 16,6 miljardiin euroon. Valtion velka kasvaa tänä vuonna 12,7 miljardilla eurolla ja paikallishallinnon velka 3,5 miljardilla eurolla.

Tämä tarkoittaa, että julkinen velka suhteessa bkt:hen kasvaa tänä vuonna lähes 10 prosenttiyksiköllä lähelle 70 prosenttia ja uhkaa nousta lähelle 80 prosenttia vuonna 2024. Valtion lisäksi myös kuntatalouden tila vaikeutuu entisestään ja työeläkerahastot muuttuvat alijäämäisiksi.

Tämä synkkyys on VM:n mukaan tulevaisuudenkuvista se valoisin vaihtoehto. Se toteutuu, jos koronaviruksesta selvitään mahdollisimman pienin vaurioin eli talous olisi pysähdyksissä vain kolmen kuukauden.

Jos kriisi pitkittyy, lukemat ovat vielä rumemmat. Puoli vuotta kestävästä talouden sulkutoimista aiheutuva julkisen talouden alijäämä kipuaisi tänä vuonna 22,5 miljardiin euroon ja velkasuhde kasvaisi lähes 100 prosenttiin vuonna 2024.

22,5 miljardia velkaeuroa lisää on paljon, mutta kuinka paljon? Summaa voi verrata vaikka siihen, että vuonna 2018 kotitaloudet maksoivat tuloveroa 28,6 miljardia sekä perintö- ja lahjaveroa alle 700 miljoonaa euroa. Valtion tämän vuoden budjetissa menojen summaksi oli päätetty 57,7 miljardia euroa.

Karmeita lukuja. Silti Aki Kangasharju sanoo, ettei hän pelkää velan vaan elvytystoimien epäonnistumisen talouskehitykselle aiheuttamaa varjoa.

– Kestävyyssvajemielessä vaikutus ei tule velan koroista vaan siitä, minkälainen työttömyys tästä tulee ja kuinka paljon ihmisiä siirtyy pois työmarkkinoilta. Elvytystoimien epäonnistuminen pahentaisi kestävyysvajeongelmaa.

Korkomenot ratkaisevat

Tavallinen asuntovelallinen voi ajatella valtion velkaa kuin omaa vekaansa, joka pitää maksaa pois. Ne maat ovat kuitenkin harvassa, jotka näin ovat tehneet. Valtion velassa olennaista on korkokustannusten pitäminen kurissa: jos talous kasvaa nopeammin kuin korkotasoa, velanhoito on hallinnassa sen jälkeen, kun alijäämä on saatu pieneksi. Siksi alijäämä olisi saatava sulatettua ripeästi.

Tilannetta helpottaakin se, että korot ovat nyt ja todennäköisesti vielä jonkin aikaa lähellä nollaa,

se tekee kasvaneen velkamäärän kanssa elämisen helpommaksi.

Ei korkomenot silti tälläkään hetkellä mitätön summa ole, valtiovelan korkomenoiksi oli tälle vuodelle budjetoitu 860 miljoonaa euroa, kun esimerkiksi poliisitoimen kuluihin oli varattu 820 miljoonaa euroa.

Yhä raskaammasta velkataakasta huolimatta korkomenojen ennakoitaan laskevan lähiaikoina, koska alijäämää paikkaavan lainan lisäksi uudella lainalla maksetaan vanhoja erääntyviä velkoja, joiden korko on ollut korkeampi. Korkomenojen VM ennakoiki kääntyvän kasvuun vuonna 2023. Vuonna 2024 se ennakoiki korkomenojen olevan jo 955 miljoonaa euroa.

Velan euromäärän roimasta kasvusta huolimatta tilanne on Kangasharjun mielestä kohtuullisen hyvä niin kauan, kun Suomen velkaantuminen on Euroopan keskiarvon alapuolella.

Valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen oli Suomessa 59 prosenttia, kun EU-maiden keskiarvo vuonna 2018 oli 80,4 prosenttia ja euromaiden 85,9 prosenttia. Ääripäinä velkaantumisessa löytyvät Kreikka (181,2 %) ja Viro (8,4 %).

Euroopan unionin vakaus- ja kasvusopimuksen mukaan valtioiden velan suhde bruttokansantuotteeseen ei saisi ylittää 60 prosenttia eikä budjetti-alijäämä saisi olla yli kolme prosenttia. Lähtötilanteessa Suomi täytti ehdot rimaa hipoen, nyt se rima on viety vanhentuneena varastoon.

– Tässä tilanteessa asetettuja rajoja ei kannatakaan miettiä, finanssipoliittinen säännöstö on tarkoitettu normaaleille ajoille. Paluuta 60 prosenttiin ei ole, joten EU:n pitäisi muuttaa riman korkeutta uskottavuuden nimissä, Kangasharju sanoo.

Maan velkaantuminen verrattuna muihin maihin on oleellista sijoittajien tehdessä valintaa, minne varojaan kohdistavat. Asiansa hyvin hoitaneiden valtioiden lainat ovat sijoittajille turvallisia kohteita, joissa korko on lähellä nollaa tai jopa sen alle.

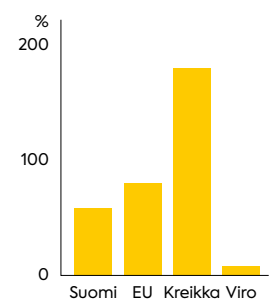
– Jos Suomi on velkaantumisessa keskiarvon alapuolella, se on velanantajille hyvä vaihtoehto.

Säilyykö euroalue?

Julkisen talouden tasapainoa korostaneet ja valtion velkaantumisesta varoittaneet ovat aiemmin uhkuvien maalailuissaan kuvanneet, kuinka Suomi on vaarassa joutua jopa Kreikan viitoittamalle tielle.

Tällä hetkellä ei taida löytyä montaa maata, jossa velkaantuminen ei kasvaisi merkittävästi, joten

VALTION
VELKA SUHTEESSA
BRUTTOKANSAN-
TUOTTEESEEN 2018

massiivisesta velanotosta huolimatta Suomi pysyy jatkossakin eurooppalaisen keskiarvon alapuolella. Kreikka monen muun maan tapaan pinkoo karkuun ja säilyttää kyseenalaisen etumatkansa.

Pelkona alkaakin olla, vetävätkö erityisen velkaantuneet euromaat muutkin maat allikkoon. Jopa euroalueen hajoaminen on Kangasharjun mielestä aito uhka. Hän ei pidä sitä todennäköisenä, mutta ei vaihtoehto mahdotonkaan ole.

– Esimerkiksi Italia alkaa olla siinä jamassa, että pitää alkaa pelätä, miten sille käy. Rahaahan maailmasta löytyy asioiden hoitamiseen. Kyse on poliittisesta tahdosta, halutaanko euroalueen säilyvän, Kangasharju sanoo.

Uhka Kreikan ja Italian tiestä on hänen mukaansa kaikilla euromailla.

– Se maa, joka ei pysty tekemään taloutta tasapainottavia toimenpiteitä, on se seuraava Kreikka.

Kangasharjun mukaan sen sijaan esimerkiksi Japani, Yhdysvallat ja Ruotsi eli maat, joilla on oma valuutta, pääsevät omien keskuspankkiensa avulla kriisistä selkeästi helpommalla.

Neljä vaihtoehtoa

Kangasharju muistuttaa, että valtion velanhoitamiseen löytyy neljä vaihtoehtoa: velka-armahdus, inflaatio, talouskasvu sekä menojen ja tulojen sopeuttaminen niin, että tulevista veroeuroista jää muiden menojen jälkeen myös velanmaksuun.

Velka-armahduksesta ei kannata tässä vaiheessa puhua, ja inflaation merkittävään kiihtymiseen Kangasharju näkee vain pienen todennäköisyyden, sillä se edellyttäisi kulutuksen ja talouden merkittävää kasvua. Siksi talouden tasapainottaminen on Suomessakin väistämättä edessä.

– Muuten velkaantuminen jatkuu voimakkaana tällä vuosikymmenellä, jolloin myös väestön ikääntymisestä aiheutuu lisää alijäämäpaineita. Silloin olisimme räjähtävällä uralla, kun velkasuhde nousisi pitkälle yli sadan prosentin.

Sama näkemys on myös koronakriisin taloudellisia vaikutuksia selvittäneellä **Vesa Vihriälän** työryhmällä. Se toteaa raportissaan olevan ilmeistä, että velkaantumisen hillitseminen vaatii 2020-luvulla julkisen sektorin sopeutustoimia, jotka hidastavat velkaantumistahtia.

Suurin huoli Kangasharjun mielestä kohdistuu poliittiseen järjestelmään, kun pandemian akuuttivaihe on ohi.

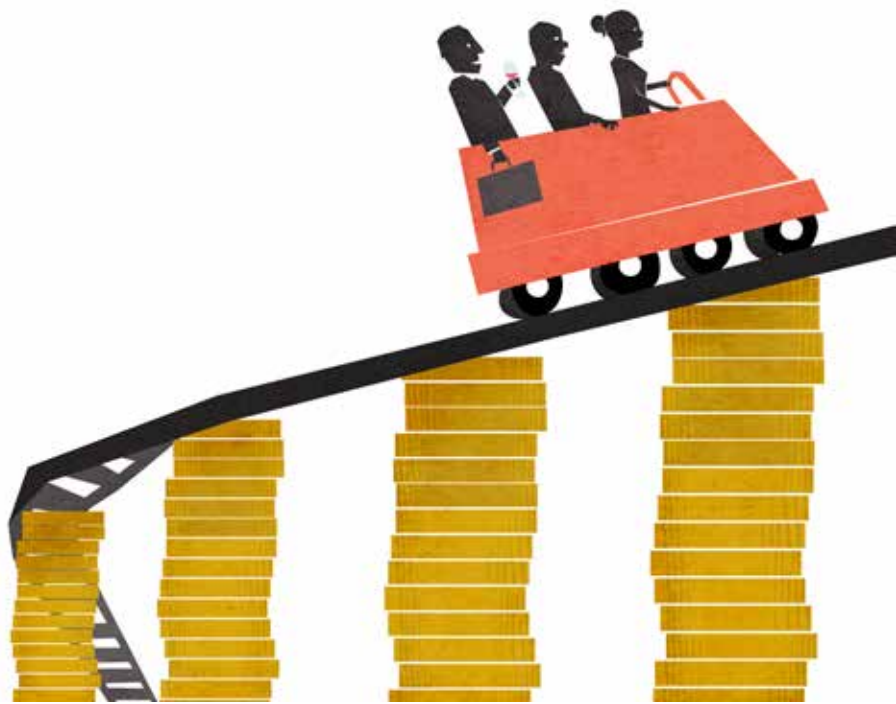
– Miten alijäämä saadaan kuriin ja mitä siitä seuraa? Miten paljon säästetään tai saadaanko rakenneuudistuksia aikaiseksi, jolloin talouskasvu maksaisi velkoja? Tai tuleeko sittenkin yleismaailmallinen inflaatio, joka maksaisi osan veloista, Kangasharju listaa oleellisia kysymyksiä.

Oleellista on myös se, päätetäänkö veroja nostaa. Kangasharjulla on asiaan selkeä mielipide.

– Kun etenkin palkansaajien verotus on Suomessa niin korkea, verotuksen kiristäminen veisi mahdollisuuden talouskasvun kautta tapahtuvasta velkojen haltuun saamisesta. Verojen nosto söisi rakenneuudistusten talouskasvua kiihdyttävät vaikutukset, Kangasharju päättelee.

Asiaan löytyy muitakin näkemyksiä, ja valinta alijäämän suitsevien vaihtoehtojen välillä on Kangasharjun mielestä poliittisesti niin tulenarkaa, että hän sanookin odottavansa hyvin turbulენტtia poliittista syksyä. ✕

Velkaantuminen jatkuu historiallisen voimakkaana tällä vuosikymmenellä.

KORONAVIRUS iski maailmantalouteen

Koronavirus on ennennäkemätön isku koko maailmantalouteen. Valtiot eri puolilla maailman yrittävät pelastaa tilannetta monenlaisin tukitoimin.

 Lotta Nuotio Lehtikuva

Ennusteet globaalin talouden lähitulevaisuudesta ovat synkkiä. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF arvioi, että maailmanlaajuisesti talous supistuisi kuluvana vuonna kolme prosenttia ja euroalueen talous 7,5 prosenttia, samanlaisia lukemia on ennakoinut EU-komissio. Suomen Pankki on ennustanut Suomen talouden supistuvan 5–13 prosenttia.

Ennusteiden mukaan eläisimme maailmanlaajuisesti pahinta talousvuotta sitten 1930-luvun suuren laman. Euroalueellakin lukemat tarkoittaisivat syvempää taantumaa kuin vuonna 2008 alkaneessa

finanssikriisissä, jolloin talous kutistui 4,5 prosenttia ja aiheutti 10 prosentin työttömyyden.

Valtiot joutuvat tasapainottelemaan taudin torjumisen ja talouden pelastamisen välimaastossa ja ovat ryhtyneet erilaisiin elvyttäviin toimenpiteisiin ympäri maailman.

Vaikka talouden syöksystä on tulossa jyrkkä, ennustetaan toipumisesta nopeaa. Tilanne luo erikoiden markkinan, jolla voi lähteä käyntiin hankkeita aina digitalisoinnista valtaviin infrahankkeisiin.

Kauppapolitiikka-lehti selvitti loppukevästä kuuden eri maan Suomen edustustosta, millaisen tilanteen koronavirus on luonut paikallisille markkinoille ja miten valtio on vastannut.

USA tukee tuhansilla miljardeilla

Yhdysvalloissa liittovaltio tukee maan taloutta tuhansilla miljardeilla dollareilla.

Keskuspankki on ostanut joukko-velkakirjalainoja yli 2 000 miljardin edestä ja kongressi hyväksynyt yhteensä noin 3 000 miljardin tukipaketit muun muassa työttömyysturvaan sekä yritysten ja paikallishallintojen tukemiseksi.

Kotitalouksia on tuettu myös suorilla raha-avustuksilla.

– Tukea tarvitaan, sillä taloudellinen toiminta on supistunut ja työttömyys on lähtenyt ennätykselliseen kasvuun, se kohosi helmikuun 3,5 prosentista 14,7 prosenttiin, kertoo erityisasiantuntija **Oskar Kass** Suomen Washingtonin-suurlähetystöstä.

Osakemarkkinoilla kurssit putosivat nopeasti ja osa joukko-velkakirja-

lainamarkkinoista lakkasi toimimasta ostajien puuttuessa.

– Etenkin keskuspankin mittavista tukistoista johtuen pörssikurssit nousivat kuitenkin loppukeväästä huomattavasti. Osakkeet ovat monen asiantuntijan mukaan tällä hetkellä yliarvostetut suhteessa yritysten tulospäätelmiin, Kass kertoo.

Kriisi vaikuttaa ulkomaankauppaan tuntuvasti. Maailman kauppajärjestö WTO on arvioinut, että Pohjois-Amerikan maiden tuonti vähenee 15–34 prosenttia vuoden 2020 aikana. Viennin osalta luku on 17–41 prosenttia.

Maailmanlaajuinen öljyn hinnan lasku on johtamassa vakaviin ongelmiin energiasektorilla. Maassa pelätään konkurssiaaltoa ja kielteisiä vaikutuksia öljyntuotannosta riippuvaisien osavaltioiden talouksille.

Koska Suomi vie Yhdysvaltoihin monta muuta Euroopan maata enemmän investointi- kuin kulutustuotteita, kriisin vaikutukset kauppaan näkyvät viiveellä. Energiasektorin kriisi voi vaikuttaa kemianteollisuuden vientiin, joskin tuotteiden korkea jalostusaste osittain suojaa vaikutuksilta.

– Kansainvälisen kaupan osuus Yhdysvaltojen bkt:stä on 12 prosentilla suhteellisen alhainen, joten maan talouden tulevaisuudennäkymiin vaikuttaa eniten maan sisäinen kehitys. Tuotantoketjujen toimintavarmuus korostuu maan poliittisessa keskustelussa, mikä voi vaikuttaa maan tavoitteenasetteluun kauppapolitiikassa, Kass toteaa.

Kiina elvyttää investoimalla infraan

Kiinalle on erityisen olennaista, miten ja millä aikataululla kansainvälinen kysyntä elpyy, kun monet ulkomaiset yritykset arvioivat maantieteellisen riskin hajauttamista aiempaa tarkemmin. Kansainvälisen kysynnän putoaminen iskee lujaa tuotantosektoriin, joka toimii edelleen vajaalla kapasiteetilla.

– Yksityisen kuluttamisen väheneminen taas keventää erityisesti palvelusektorin yritysten kukkaroi- ta. Työttömyys on lisääntynyt ja esimerkiksi ruoan hinnannousu aiheuttaa inflaatiota, kertoo ulkoasiain- sihteeri **Jaakko Koivusaari** Suomen Pekingin-suur- lähetyöstöstä.

Kiina on vastannut tilanteeseen erilaisin tukitoimin verohelpotuksista elvytyspaketteihin. Työnantaja- maksuja on alennettu ja työttömyysturvaa pyritty parantamaan. Vuoden 2008 finanssikriisin laajuisiin elvytystoimiin ei välttämättä ole tällä kertaa mahdol- lisuutta.

– Elvytystä on alettu toteuttaa esimerkiksi inves- toimalla suuriin infrastruktuurihankkeisiin, sekä perinteisiin että ”uuteen infraan”, kuten 5G-verkkoi- hin, Koivusaari toteaa.

Kiinassa epidemia on pistetty kuriin poikkeuksel- lisen tiukoin rajoitustoimin, jotka ovat olleet vält- tämättömiä, kun ottaa huomioon terveydenhoidon kapasiteetin rajat.

– Kiina käyttänee yhä enemmän teknologisia ratkai- suja, kuten mobiilisovelluksia epidemian torjuntaan ja muihin tarkoitukseen. Terveystehtojen asettaminen matkustajille jatkuu myös.

Maan taloustilanteen heikkeneminen ja varovaisuus investoinneissa tuntuu myös suomalaisyrityksissä. Lisäksi käytännön hankaluuksia on aiheuttanut ulko- maalaisten maahanpääsyn estäminen.

Japani kannattaa vapaakauppaa kriisissäkin

Tilanne Japanissa on ollut monia isoja teollisuusmaita parempi, tartuntojen määrä saatiin pikaisesti laskuun.

Vaikutukset näkyvät toki silti. Vuoden toisella neljänneksellä talouden arvioidaan supistuvan yli 20 prosenttia, mikä on suurin pudotus sitten toisen maailmansodan.

– Liikkeiden ja ravintoloiden sulkeminen tuntuu yrityskentässä ja matkailun liki täydellinen nollaantuminen on aiheuttanut isoja tulonmenetyksiä. Autosektorilla ulkomaankauppa on hidastunut, millä on tuntuja seurauksia venttilukuihin ja työllisyyteen, kertoo ulkoasiainsihteri **Ari Honkanen** Suomen Tokion-suurlähetystöstä.

Japani on vastannut kokonaisuudessaan noin tuhannen miljardin euron suuruisella tukipaketilla, erilaisine laina- ja verohelpotuksineen.

– Tukipaketin selkärankana toimii hallituksen 225 miljardin euron lisätalousarvio. Kulutusta elvytetään esimerkiksi jakamalla noin 850 euroa jokaiselle maassa pysyvästi asuvalle, Honkanen kertoo.

Japani ei ole asettanut mitään uusia rajoitteita kaupankäyntiin. Se on eri foorumeilla esiintynyt johdonmukaisesti sääntöpohjaisen vapaakaupan puolestapuhujana.

– Toisaalta, lisäbudjetilla tuetaan myös japanilaisyrityksiä siirtämään tuotantoa kotimaahan tai hajauttamaan sitä ASEAN-maihin, mistä ei joka maassa ole oltu innoissaan, Honkanen kertoo.

Kiina ja Yhdysvallat kattavat molemmat noin 20 prosenttia Japanin viennistä, ja niiden tuotannon ja kulutuksen riipeä normalisoituminen olisi myös Japanin kannalta tärkeää.

Erilaisiin luonnonkatastrofeihin tottuneessa yhteiskunnassa löytyy uskoa ja osaamista nopeaan toipumiseen kriisistä. Suomalaisyrityksille saattaa tulla tilanteesta jopa lisäpotkua digialalla.

– Etätöiden merkitys on tullut esiin ja hallitus haluaa vauhdittaa työntekoa ja opiskelua entistä digitaalisemmaksi. Myös terveydenhuoltoa ja etätöjärjestelmiä halutaan saattaa ajan tasalle.

Meksiko luottaa rajojen aukipitämiseen

Meksikon koronatilannetta on vaikea arvioida, sillä maassa on tehty vähiten testejä OECD- ja myös Latinalaisen Amerikan maista.

Välttämättömimmät yritystoimialat ovat saaneet jatkaa toimintaansa, mutta valtaosa yrityksistä on sulkenut ovensa ja ihmiset pysyttelevät kotona.

– Taloustilanne näyttää synkältä. Jo edeltävä vuosi oli hankala ja talouskasvu hidastui jyrkästi. Maan luottoluokitusta on laskettu ja valtion öljy-yhtiö Pemex joutunut roskaluokkaan, kertoo ulkoasiainsihtööri **Liisa Oravisto Gomes**.

Valtio on silti ollut varovainen budjetin nyörien avaamisessa taloustukia varten.

– Hallituksen tavoitteena on ohjata lisätukea sosiaaliohjelmilleen ja isoille infrastruktuurihankkeilleen sekä myöntää mikrolainoja pk-yrityksille. Yhä tavoitellaan kahden miljoonan työpaikan luomista vuoden 2020 aikana.

Meksiko ei ole rajoittanut lentoliikennettä. Yhdysvaltain ja Meksikon välinen raja on pidetty auki tavaroille ja välttämättömälle liikenteelle, ja maat tekevät yhteistyötä rajanylittävien toimialojen ylläpitämiseksi kriisissäkin.

– Logistiikkaketjujen ylläpitäminen on maalle tärkeää ja avainasemassa talouden kannalta. Yhdysvallat on tärkeä kauppakumppani ja kaupan muodot ja sektorit hakevat nyt kuumeisesti uusia mahdollisuuksia, erityisesti terveys- ja digialoilla, Oravisto Gomes kertoo.

Talouden nousuun kääntämiseksi tähyillään heinäkuun alkuun. Silloin tulee voimaan Meksikon, Yhdysvaltain ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus (USMCA), jonka tarkoituksena on integroida Pohjois-Amerikan markkinoita.

– Toivoa tuo lisäksi EU:n ja Meksikon välinen globaalisopimus, joka kattaa myös vapaakaupan. Sen modernisointi on tarkoitus allekirjoittaa ensi vuonna.

Egypti tukee turismia mutta myös heikoimpiaan

Egyptissä monet tärkeät talouden sektorit ovat kärsineet, erityisesti turismi ja palvelusektori mutta myös Suezin kanavan toiminta.

Valtio julkisti nopealla aikataululla lähes kuuden miljardin euron tukipaketin, joka vastaa kahta prosenttia bkt:sta.

– Paketilla tuetaan erityisesti turismisektoria. Sähkön hinnan laskeminen, kiinteistöverohelpotukset ja vientituet ovat hyödyttäneet yrityssektoria myös laajemmin. Lisäksi eläkeläiset, virkamiehet ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ovat saaneet tukea, kertoo ulkoasiainsihtööri **Markus Rätty** Suomen Kairon- suurlähetystöstä.

Egyptissä harmaan talouden osuudeksi bruttokansantuotteesta arvioidaan 25–40 prosenttia. Sen parissa työskentelevien suuri määrä ja heidän auttamisen kriisin yli on kehittyvän maan haaste.

– Kun tähän lisätään öljyteollisuuden vaikeudet Persianlahden maissa ja siitä

seuraava egyptiläisten vierastyöntekijöiden rahalähetysten väheneminen, monien perheiden taloudellinen tilanne on vaikea. Tämä vaikuttaa myös kuluttajamarkkinoiden kysyntään, Rätty kertoo.

Rajat ylittävä kauppa on jatkunut toistaiseksi entiseen tapaan, vaikka joidenkin terveydenhuoltotuotteiden vientiä on rajoitettu. EU on Egyptin suurin kauppakumppani, vapaan kaupan edellytykset takaa unionin ja maan välinen assosiaatiosopimus. Kriisissä paine protektionististen toimien käyttöönottoon saattaa kasvaa.

Egyptissä toimivien suomalaisyritysten kriisikestävyys Rätty katsoo olevan hyvällä tasolla.

– Uusien yritysten markkinoillepääsy on toki hidastunut, mutta toisaalta kriisi on saanut Egyptin laittamaan lisäresursseja terveydenhuoltoon ja koulutukseen, joissa mahdollisuudet ovat suomalaisyrityksille täällä entistä paremmat.

Alankomaiden hallituksella syvät taskut

Alankomaat on kansainvälisen kaupan solmukohta, johon koronan ensivaikutukset iskivät tarjontapuolelle, kun toimitusketjut niin Kiinasta kuin Pohjois-Italiasta häiriintyivät. Yhteiskunta ja talous sulkeutuivat nopeasti.

– Teollisuus siirtyi nopeasti täällä kevennettyihin tuotantolinjoihin ja muun muassa autoteollisuuden hankinta hiljentyi täysin. Erityisesti matkailu- ja tapahtuma-aloille isku oli kova, niillä odotettiin kaikkien aikojen kesäsesonkia, kertoo ulkoasiainsihtööri **Eero Vento** Suomen Haagin-suurlähetystöstä.

Lähtökohdat tilanteesta selviämiseksi ovat vahvat, sillä valtion velkaa on lyhennetty reippaasti viime vuosina.

– Hallitus ilmoitti heti 80–90 miljardin euron elvytysvarasta ja painotti valtion taskujen olevan syvät. Ensin tuettiin talouden eri sektoreita ja elinkeinotoimintaa keskitetyillä ratkaisuilla ja siltarahoituksella, sen jälkeen hallitus on tarpeen mukaan tukenut eri sektoreita sadoilla miljoonilla euroilla.

Irtisanomisten välttäminen on ollut strateginen päätös, jotta kansalaisten toimeentulo ei häiriinny ja talous voi ampaista takaisin kasvu-uralle.

– Osa-aikainen työttömyysturva on ollut rahallisesti arvokkain tuki. Hallitus maksaa 90 prosenttia koronan vuoksi tekemättä jääneiden töiden palkasta, sillä ehdolla, että työnantajat pitävät työntekijät palkkalistoillaan, eivätkä katkaise palkanmaksua.

Viennin ja tuonnin odotetaan palautuvan nopeasti, sillä yrityksillä on melko laajat mahdollisuudet alihankinta- ja toimitusketjujensa uudelleenorganisointiin. Pandemian pysyvät vaikutukset voivat silti jarruttaa talouskasvua, jos kriisi iskee kiiloja globalisaatioon ja heikentää Alankomaiden keskeisen sijainnin etuja.

– Alankomaat haluaa profiloitua digitaalouden edelläkävijänä ja maassa valitsee laaja yhteisymmärrys siitä, että koronakriisin ei tule antaa hidastaa energiamurrosta ja siirtymää vihreään talouteen. ✕

Saksalaisella tehokkuudella maailman markkinoille

Saksan kauppakamareiden ulkomaanverkosto AHK on yksi maailman toimivimpia vienninedistämisverkostoja. Suomalaisyrittäjien kannattaa hyödyntää verkostoa juuri nyt, kertoo virkaatekevä toimitusjohtaja Jan Feller Saksalais-Suomalaisesta Kauppakamarista.

 Minna Kalajoki Finnfund

Mikä AHK-verkosto on?

Saksan kauppakamareiden ulkomaanverkosto AHK (Auslandshandelskammern) tarjoaa konkreettisia vienninedistämispalveluita ennen kaikkea pk-yrityksille, jotka haluavat laajentaa ja kehittää toimintaansa kansainvälisillä markkinoilla.

Verkostolla on 140 toimistoa 92 maassa. Pitkään toiminut AHK on erittäin hyvin verkottunut kohdemaiden elinkeinoelämään.

Miksi Saksa tarjoaa vienninedistämispalvelua muiden maiden yrityksille?

Kansainvälisen ulottuvuuden taustalla oli alun perin ajatus kauppakampaneiden luotettavuuden varmistamisesta ja sittemmin yleisesti siitä, että kauppa kannattaa ja luo vaurautta. Vuosien varrella verkostoa on avattu muidenkin maiden yrityksille. Tällä halutaan näyttää, että elinkeinoelämän vetämä ulkomaankaupan edistämisorganisaatio on paras tapa siivittää kauppaa. Vuonna 2013 Wall Street Journal -lehti nimesikin AHK-verkoston ”Saksan taloudellisen menestyksen salaiseksi aseeksi”.

Saksalais-Suomalainen Kauppakamari on toiminut Helsingissä jo yli 40 vuotta. Kauppakamareiden AHK-verkosto on toistaiseksi avattu vain tanskalaisille, suomalaisille ja kroatialaisille yrityksille, jotka voivat hyödyntää palveluja samoin ehdoin kuin saksalaiset yritykset. Tätä etuoikeutta ei kannata jättää hyödyntämättä.

Mitä AHK-verkosto tarjoaa suomalaisille pk-yrityksille?

Suomalainen yritys voi saada verkoston avulla valmiit asiakkaat ja toimivan markkinan kohde- maasta. Yleensä yritykselle tehdään markkina-analyysi, ja se saa listan potentiaalisista asiakkaista ja jakelukumppaneista. Paikalliset AHK-toimijat ottavat näihin yhteyttä kohdemaan kielellä ja sopivat tapaamiset. Projektin konkreettinen tulos on esimerkiksi viikon verran tapaamisia mahdollisten paikallisten kumppaneiden kanssa.

Hinta riippuu kohdemaan palkkatasosta ja markkinoista. AHK-verkosto ei tavoittele toiminnallaan voittoa. Tyypillisen Go To Market -projektin (markkinaselvitys ja tapaamisten sopiminen) hintahaurukka on 6000 – 25000 euroa. Jos projekti ei ole pelkkää myyntiä, siihen voi saada myös Business Finland -rahoitusta.

AHK-verkosto on osa Team Finland -verkostoa. Se voi täydentää Business Finlandin toimintaa jatkamalla työtä siinä vaiheessa, kun tämän hanke loppuu. Verkostolla on yksinkertaisesti enemmän käsipareja: suurissa maissa on useampi toimisto, ja esimerkiksi Kiinan Shanghaissa verkostolla on 200 työntekijää.

AHK-verkosto ei avaa ovia vain Saksaan, vaan koko maailmaan. Reilu kymmenen suomalaisyrittäjästä on saanut tukea muun muassa asiakashankintaan Kazakstanissa, yhteisyrityksen käynnistämiseen

Jan Feller

Nyt on hyvä hetki ottaa yhteyttä potentiaalsiin asiakkaisiin, jotka miettivät jo koronan jälkeistä aikaa.

seen Espanjassa ja ministeriöyhteyksien luomiseen Indonesiassa.

Mitä hyötyä verkostosta voisi olla suomalaisille yrityksille nyt koronakriisin aikaan?

Juuri nyt suomalaisyritysten kannattaa aktivoitua Eurooppaan päin. Koronan jälkeistä aikaa leimaa valmistavan teollisuuden toimitusketjujen varmentaminen. Puhutaan reshoringista eli tuotannon palauttamisesta kotimaahan tai sisämarkkina-alueelle. Suomalaisyritysten haaste on usein ollut se, että tuotantokapasiteetti ei riitä esimerkiksi saksalaisten keski suurten yritysten palvelemiseen.

Saksan kauppakamareiden ulkomaanverkosto AHK

AHK-verkosto perustettiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, ja se on edelleen Saksan ainoa viennin ja tuonnin edistämisen organisaatio. Nykyisin verkostolla on 140 toimistoa 92 maassa, ja siinä työskentelee 2100 asiantuntijaa.

Verkosto avattiin suomalaisille yrityksille vuonna 2017, ja siihen saa yhteyden Saksalais-Suomalaisen Kauppakamarin kautta. Palvelua saa suomeksi, englanniksi tai saksaksi.

Yhteyshenkilö: mikaela.jaanti@dfhk.fi

Ketterillä yrityksillä on nyt hyvät mahdollisuudet päästä komponenttien tai järjestelmien varatoimittajiksi. Yritykset etsivät nyt pidemmällä tähtäimellä luotettavia sisämarkkinatoimittajia, joilta tarvittavan ratkaisun saa nappia painamalla.

Nyt on erittäin hyvä hetki ottaa yhteyttä potentiaalsiin uusiin asiakkaisiin, jotka miettivät jo täyttä häkää koronan jälkeistä aikaa.

Minkälaista palautetta verkostoa hyödyntäneiltä yrityksiltä on tullut?

Useimpien apua saaneiden yritysten kommentti on, että miksi näin hienosta palvelusta ei tiedoteta enempää. AHK-verkoston viestintää tulee terävöittää, mutta luulen, että monelle yritykselle palvelumme ei yksinkertaisesti tule mieleen. Jos yritys tähtää esimerkiksi Brasiliaan, se ei ehkä ensimmäisenä ajattele ottavansa yhteyttä Saksalais-Suomalaisen Kauppakamariin.

AHK-verkoston toimintaa on pidetty laadukkaana, ammattimaisena ja hyödyllisenä. Monet yritykset ovat huomanneet, että sen avulla saa pääsyn sellaisiin piireihin, joihin suomalaisen yrityksen voisi muuten olla hankala päästä. AHK-verkostolla riittää muskeleita, ja pystymme järjestämään korkean tason tapaamisia esimerkiksi Aasiassa. ✕

Brexit-
valmistelu
onkin nyt osa
laajempaa
koronavirus-
strategiaa.

Oma lehmä ojassa ja onni onnettomuudessa

Irlannilla on brexit-neuvotteluissa kirjaimellisesti oma lehmä ojassa. Sopimukseton ero veisi lehmän allikkoon.

Irlannin maataloustuotteiden viennistä merkittävä osa menee Iso-Britanniaan – ja cheddarjuustoa ei juuri muualla syödäkään kuin näillä saarilla. Lihatuotteista naapuriin menee puolet. Pienistä ja keski-suurista yrityksistä valtaosa on maaseudulla ja nämä yritykset työllistävät yksityissektorin työntekijöistä jopa 70 prosenttia.

Maaseudulla siis ahdistaa. Moni viljelijä, mutta myös hotellin ja ravintolan pitäjä on riippuvainen brittimarkkinoista. Maataloudella on pieni rooli bkt:ssä, mutta politiikassa sitä ei voi ohittaa. Suureksi huoleksi on noussut myös kalastus. Vaikka luottamus palaisi ja kauppasopimus UK:n kanssa saataisiin aikaan, tuovat tullit ja tarkastukset hidasteita tuoretavaroiden vientiin.

Brexit oli Irlannille ”onni onnettomuudessa”. Kovaan brexitiin valmistautumisen ansiosta Irlannin talous ja yrityskehitys oli iskukunnossa koronavirusepidemia alkaessa. Viranomaisyhteistyötä oli viilattu ja ruuan tuotantoketjuja ja varastointikapasiteettia vahvistettu. Budjetissa oli puskurirahaa ja yritysten resilienssi hyvä.

Kovan brexitin oli arvioitu supistavan Irlannin taloutta seitsemän prosenttia vuoteen 2030 mennessä. COVID-19 supistaa sitä jo tänä vuonna 10 prosenttia ja tuo

jopa 30 miljardin budjettivajeen. Hyvästä lähtötilanteesta ja puskurista huolimatta brexit-COVID-19-yhdistelmä on koetinkivi erityisesti pk-yrityksille matkailu- ja palvelualoilla. Brexit-valmistelu onkin nyt osa laajempaa koronavirusstrategiaa.

Euroopan vientivetoisin talous – vienti 80 prosenttia bkt:stä, 180 maahan – nojaa globaalitalouden kehitykseen. Epävarmuus kuitenkin jatkuu. Moni yritys joutuu sulkemaan ovensa lopullisesti. Irlannin talouden varaventiili, eli nuorison maastamuutto, ei toimi rajoitusten maailmassa.

Veijarilla on aina jokeri taskussa. Pelko ei saa voittaa.

Brittien uskotaan syövän vastakin cheddar ja tuontilihaa. Merkittävät talouden veturit – lääketeollisuus ja IT-sektori – kasvattanevat koronaviruksen jälkeen maailmanmarkkinoita. Suomelle erityisesti IT-sektorin yhteistyö on mahdollisuus – aina digi-etätoista kyberturvallisuuteen.

Irlanti osaa EU-kuviot ja tuntee naapurinsa. Heillä – kuten meillä Venäjän suhteen – on kokemusta briteistä. Sille on nyt tilausta. Koronavirus vie kaiken huomion, mutta brexit-kello käy. Hyvin junaillun erosopimuksen toimeenpano on kesken. Oppia voisi ottaa irlantilaisesta hurley-pelistä, jossa voi käyttää keppiä, käsiä, jalkoja – ja aivoja. Nyt kannattaisi kilauttaa irkkukaverille.

Raili Lahnalampi

Ulkoasiainneuvos, suurlähettiläs
Dublin

Sambia haluaa digiloikan

Sambian pääkaupunki on leppoisa Lusaka mutta IT-alalla mennään sähköisesti kohti kuuminta hottia.

 Lotta Nuotio Shutterstock

Miten tämä sinulle on näkynyt Suomen edustuston neuvonantaja Marko Heikkilä?

Paikalliset ovat IT-alalla todella aktiivisia ja halukkaita muutokseen, valmiita testaamaan ja ottamaan käyttöön uutuusia. Muutos on ollut nopea, melkein kuin olisi pompattu kivikaudelta kärkeen, samantasolle tasolle, jolla Suomessa näissä asioissa toimitaan.

Etätöihin siirtyminenkin siis sujui korona-aikana?

Ehdottomasti! Jopa virtuaalisesti toteutettu 20 suomalaisyrityksen vierailu sujui kuin vettä vaan paikallisten kanssa, kaikkinne foorumeineen ja tapaamisineen. Yritykset olivat tyytyväisiä, vaikka harmitti toki, etteivät päässeetkään paikan päälle. Myös etäopiskelu on ollut nyt paljon esillä, siinä suomalaiset ovatkin jo olleet täällä aktiivisia.

Eli edellytykset sambialaiseen digiloikkaan ovat olemassa?

Kyllä, mutta toisaalta perusasioissa on vielä puutteita ja pääkaupunki on toki aina eri asia kuin köyhempi maaseutu. Esimerkiksi energihuollon kanssa täällä on tekemistä, sähkönsaanti on rajoitettu vain tietyiksi tunneiksi vuorokaudessa. Uusiutuvalle energialle on täällä siis kysyntää.

Millaista siellä on tehdä bisnestä?

Bisneskulttuuri eroaa yllättävän vähän suomalaisesta siinä mielessä, että men-

nään nopeasti asiaan, ilman koru-
puheita. Tähän vaikuttaa toki se, että kansainvä-
lisen kaupan parissa työskentelevillä
on usein kovan luokan kansainvälinen
korkeakoulutus. Joskus tänne tulevat ikävä-
kyllä aliarvioivat neuvottelukumppanin
koulutustason.

Onko jokin ero hyvä ottaa huomioon?

Kaikki alkaa myöhässä ja puolen tunnin
myöhästymiset ovat ihan normaaleja.
Tuote täällä halutaan nähdä aina etukä-
teen, vaikka eurooppalaisilla tuotteilla on
täällä hyvä maine laadun kannalta. Ehdo-
ton edellytys täälläkin lopulta toiminnalle
on kuitenkin se, että löytää paikallisen
luotettavan liikekumppanin, erityisesti
valtion taholta voi tulla muuten mutkia
matkaan.

Kuuluuko tinkiminen paikallisiin tapoihin?

Neuvotteluhuoneissa esitetty hinta pitää,
mutta kaupustelijoiden kanssa voikin
sitten tingata niin kauan kuin jaksaa!
Huoletta voi alkuperäisin hinnan yrittää
pudottaa puoleen ja vieläkin saa myyjä
voittoa. Tinkaaminen voi palkita ostajan
huokeamman hinnan lisäksi myös siten,
että myyjä saattaa onnitella hyvästä tin-
kaamisesta. ✕

Sambia

- Väkiluku 17,9 miljoonaa
- BKT 25500 milj. USD per capita 1307 USD
- Talouskasvu 0,8 %

KAUPPA

- Suomen viennin arvo Sambiaan 19,6 M€

TÄRKEIMMÄT VIENTIARTIKKELIT:

- Koneet ja laitteet (etenkin kaivossektorille)

- Sambian tuonnin arvo Suomeen: 404000€

TÄRKEIMMÄT TUONTIARTIKKELIT:

- kaivannaistuotteet

TIEDOT VUODELTA 2019

Kehitys-Utveckling

on uudistunut!

TILAA
MAKSUTON
LEHTI

Kehitys-Utveckling on ulkoministeriön julkaisema
globaalikysymysten aikakauslehti.

kehityslehti.fi/tilaa-lehti/

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet